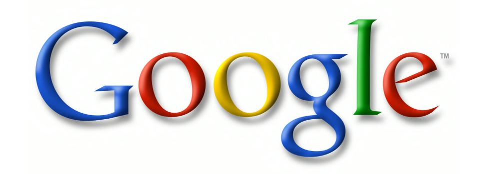

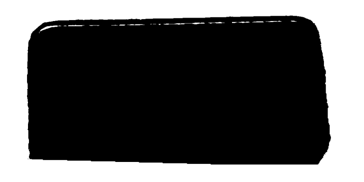

Lo poema del Rose

Frédéric Mistral, Josep Soler y Miquel

VE
RI
TAS

Lo Poema del Rose

PER

FREDERIC MISTRAL

TRADUIT DEL PROVENÇAL PER

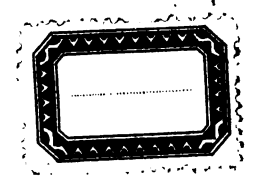
JOSEP SOLER Y MIQUEL

Precedit de la conferencia
MISTRAL Y EL SEU ULTIM POEMA
donada pel traductor al Ateneu Barcelonès el día 5 de Març de 1897

EDICIÓ ECONÓMICA

PREU: 2 PESSETAS

BARCELONA
Biblioteca de L' ATLÁNTIDA, Alt de Sant Pere, 7, baixos
1900

LO POEMA DEL ROSE

FREDERIC MISTRAL

BIBLIOTECA DE «L'ATLANTIDA»

LO POEMA DEL ROSE

PER

FREDERIC MISTRAL

TRADUIT DEL PROVENÇAL PER

JOSEP SOLER Y MIQUEL

Precedit de la conferencia
MISTRAL Y EL SEU ULTIM POEMA
donada pel traductor al Ateneu Barcelonès el dic 5 de Març de 1897

BARCELONA
TIP. «L'AVENÇ», DE MASSÓ, CASAS & ELIAS
Ronda de l'Universitat, 4
1897

JOSEP SOLER Y MIQUEL

† lo die 21 de Març

MISTRAL Y EL SEU ULTIM POEMA

SEGONS conta ell mateix, en Mistral va naixer «lo bell die» de la Mare de Déu de Setembre del any 1830, en una masia situada al mig d'una gran planura que pel costat de mig-die emmurallen les Alpilles blaves. Allí, prop de Mallana i en lo país d'Arles, hi hà sa casa pairal; i allí va passar la seva infantesa, fent vida de camp, entre mig de jornalers de la terra, bouers, pastors i segadors. «Me recordo sempre ab delicia d'aquella epoca,—diu,—com lo pobre Adam se devia recordar del paradís terrenal.»

Mestre Francesc Mistral, lo seu pare, que era un home tallat a l'antiga, va anar, com de costum, un die, a veure ls segadors, per allà als volts de Sant Joan. La colla dels segadors anava tombant lo sembrat a cops de dalla. Un vol d'espigoleres darrera dels homes arreplegava les espigues que s'escapaven del rampill. Mestre Francesc se va fixar en una noia que s quedava endarrera, com si li fes vergonya d'anar a espigolar com les altres. Ell s'hi va acostar i li va dir:

—Noia, de qui ets, tu? Com te dius?—

La noia respongué:

—Sóc filla del Esteve Pollinet, del que és batlle de Mallana. Me dic Delaida.

—Com! La filla del Pollinet, del batlle de Mallana, va a espigolar?

—Ja veureu, amo. Som molta familia, dos xiquets i sis xiquetes, i el pare, encara que a casa no estem malament, quan li demanem diners pera comprar-nos algun *bonico* nos diu: «Xiquetes, si voleu anar guapes, guanyeu's-ho!» I veus-aquí per què vaig a espigolar.—

Lo mateix Mistral compta aqueix episodi, i afegeix:

«Sis mesos després d'haver tingut aqueixa conversa, que retreu l'escena de Ruth i Booz, lo bon mestre Francesc (que tenia ja 55 anys i era viudo de la primera dòna) va demanar la Delaida a mestre Pollinet, i d'aqueix matrimoni vaig naixer jo.»

Quan tenia nou o dèu anys varen començar a fer-lo anar a estudi; però ell sen amagava tant sovint per anar a corre pels camps, que l varen tancar en un petit pensionat d'Avinyó.

«Déu meu!—exclama al contar-ho.—Quina tristesa m feia al veure m encorralat pitjor que ls bèns del meu pare. Jo, que era com un selvatget, criat al mig del camp, ab l'ampla llibertat de la naturalesa, me trobava entre una gent que parlava una llengua tot diferent de la que se sentia parlar a casa; i si jo, enfadant-me, volia parlar tal com sabia, los meus mestres se burlaven de mi.» Mentres li feien estudiar lliçons i temes que l'avorrien, anyorava les cançons provençals que sa mare tot filant li cantava; «aquelles cançons que varen breçar,—diu,—los primers anys de ma vida ab un balançament d'ensomnis i de commoguda poesia. La meva bona mare les sabia totes, i fins lo nom de *Mireio* ella mel va ensenyar».

Malgrat això, del un any al altre havia anat posant afició al estudi; la sublim bellesa dels escriptors antics li arribava al cor; i en los versos de Virgili i d'Homer regoneixia vivents los treballs, les costums, los sen-

timents i les idees del país mallanès. I allavors va provar, d'amagat, de traduir al provençal la primera egloga de Virgili:

Oh! quouro reveirai ma téulisso tepudo,
e moun pichot reiaume, e mi béus espigau!

Al començar així a barbossejar la seva llengua i la seva poesia, no tenia més que un confident al collegi, un estudiant de Castellnou-del-Papa, que després ha sigut lo conegut felibre Anselm Mathieu.

Però aviat va rebre l'encoratjament decisiu. Va entrar un professor nou al collegi, un jove de Sant Roumié que s deia Roumanille, d'una familia molt coneguda de la seva, i ja picat, com diu ell, per l'abella provençal. Preparava la publicació de la seva collecció de poesies titulada *Margarideto*. Al coneixe-les Mistral, va sentir una batzegada i va exclamar: «Aqueixa és l'alba que mon ànima esperava per despertar a la llum!» Fins allavors no havia llegit en provençal més que coses en que la seva llengua li semblava usada sols en to de burla o de broma, i això li dolia i l'enfadava. Lo renaixement provençal també va començar a pendre peu per les «gatades». En Mistral no coneixia encara llavores los poemes seriosos de Jasmin. Per ell, Roumanille era l primer que a la ribera del Rose cantava dignament, ab una forma senzilla i fresca, tots los sentiments del cor. Desseguida van fer soca per la mateixa obra, i es van posar a estudiar los vells llibres provençals pera restaurar i aixecar la llengua de llurs mares.

Acabats los seus estudis, lo batxillerat com si diguessim, sen va tornar al mas, portant ja imprès a l'ànima l *Beatus ille* d'Horaci; i en pocs mesos va escriure un poema en quatre cants titolat *Les Segues*. Però veient los seus pares que era més bo per treballar de cap que per guiar l'aladre, lo van tornar a treure de casa i el van enviar a Aix, a estudiar Dret. Allí s va tornar a trobar ab en Mathieu i va continuar desenrotllant-se la seva vocació de poeta i l'afició al

cultiu de la propia llengua. Quan va ser llicenciat, el seu pare, al tornar al mas, li va dir: «Ara, fill meu, jo ja he fet mon dever: ne saps molt més del que a mi m van ensenyar, i et toca pendre un camí o altre: jo t deixo lliure.» Sense pensar-s'hi gens, l'advocat de fresc va penjar los habits, o la toga, a la figuera, i es va xalar ab la contemplació de lo que tant estimava: l'esplendor de la seva Provença.

Aixís *aparegué* l Mistral: tal va naixer, va creixer i es va revelar a sí mateix. Los rasgos ab que resulta traçada l'*aparició* també són seus: jo no he fet més que extractar-los del prolec de *Lis isclo d'or*. Ho he fet aixís pera donar-vos un sentiment clar, viu i intens de la seva personalitat, tant hermosa i *ingenuament* presentada an el seu ixent. Jo seguiré les indicacions que n resulten.

Perquè és clar que pel meu compte m'he d'atrevir a dir molt poques coses d'una personalitat com la den Mistral; i que aquestes no han de ser més que un mer reflexe d'impressions experimentades en la lectura de les seves obres; a lo més, *reflexions* del sentiment que m'han despertat, i no pera definir-lo, sinó pera intentar comunicar-lo. Excuseu si en algun moment m'atreveixo a *perfilar*.

I d'aqueixa manera jo veig la poesia den Mistral, com poesia feta de contemplació i afecte a la seva terra i la seva gent. En Mistral és un esperit *culte* que s'ha sentit tocat per la poesia dels dos grans mestres de lo epic i lo idilic, Homer i Virgili; i té una ànima patriarcal que mai se desferra del seu terrer, en que sempre ha volgut viure, i en el que hi troba la serena i delitosa fruició del viure. L'exemple, lo que troba realisat en les obres uniques d'aquells *signores*, lo desperta, li descobreix lo que ell mateix porta a dins, i diu: «Aquêt és lo rastre que jo seguiré ab inspiració propia; ja tinc camí, me sento naixer ales i sé cap a ont haig de volar: vull ser

escoulan dou grand Oumero.

»Jo veig produir-se la vida del home am traçat nèt i resolt, am vigor d'un plasticisme compendiós i destacat, am força que s *pronuncia* esplaiant-se amplament; com una potencia que s'emplea fruint i senyorant, se conforma am desahogo armoniós, arriba per tot am assahonada abundancia, i encara n sobra i no destorba. Jo sento lo epic.

»I jo estimo la meva terra, no m puc treure l regust que les seves coses me deixen, lo meu paladar les assaboreix millor que les altres. Jo les contemplo enternit; jo les acaricio contemplant-les; jo vull fer sentir la seva emanació de calurosa simpatia, de candida bellesa; jo vull cantar-les, i les cantaré serè i enamorat, entristit o alegre, amb exaltació o desmai, calent, però ferm. Jo faré un epic-idilic en que s'esplaiarà l meu cor am totes les seves afeccions, i la meva anima am tota la penetració del seu mirar.»

Escolteu aquets versos. Mireia atravessa l Rose al apuntar lo die. Ha dormit a la barraca del pare de l'Andreuet, d'aquell menut tant aixerit que ahir va trobar vora l pou de la Crau plegant caragols. L'ha guiat i li han donat aculliment, i la passa al dematí a l'altra part del ample Rose; que ella va, fugint de casa seva, cap a la capella de les Santes, que tot ho poden, perquè li donguin lo seu Vicentet. Asseguda a popa, muda i am lo cap baix, se mira l'aigua

em' un regard fousquet
(amb una mirada trista)

i el riu

emé sis oundo lasso,
e dourmihouso e tranquilasso,
passavo...
(am ses ones laces,
endormiscades, tranquilaces,
passava...)

Canta la noia de Provença; i canta l riu, la naturalesa, la pedregosa i assoleiada Crau. Fa l'idili empeltat en lo epic.

2

I aixís lo seu epic, naturalment, no és lo de lo colossal, de les grans masses, de lo titanic; no és fet de grans proporcions, no: és fet de fermesa, en lo merament humà. Sabeu *La mort del segador?*

Lo cap de colla és vell, però va al davant, amb aquell sol que crema, a obrir bretxa pel mig del sembrat. Branda l volant i arreplega les espigues. Quan és endins, que l sembrat lo colga, les cames li flaquejen i els dits li tremolen. Avergonyit, renega de la vellesa i del pes dels anys.

Mai li jouvènt, ome intrepide,
lou front courba vers lou moutard,
venien darrié, venien rapide
coume lis erso de la mar...

Però ls joves, xicots robustos, am lo front corvat cap a la gleva, vénen darrera, avancen depressa, com les onades de la mar... Sota del ferro que llampega sembla que les espigues cauen soles. «Avant sempre!», diu lo vell, sens alè, aplanat pel treball, estirant la mà cap a les espigues. Quan lo jove, que avança amb una embranzida terrible, arbola en l'aire son volant, les espigadores fan un crit; però l vell, tot rodant, cau de morros per terra, am la fulla enfonzada al costat.

Confesseu que n Mistral, per plantar i fixar una figura am quatre tocs, donant-li aire epic, se pinta sol. ¿No hi sentiu aquí l gran drama estatic, lo drama parat en aqueix alt relleu? ¿No us fa experimentar quelcom de l'emoció de l'alta tragedia antiga?

Lo solemniós del quadro, la majestat am força *d'arrêt*, vos l'acaba de fer sentir i millor mostrar la comparació. Aquí s veu lo que és la comparació, que no és cosa artificiosa ni morta, surgint grossa i rodona i com testimoni del gran poeta a lo epic. L'atenció, la reflexió, s'estemordeix davant del fet, que té quelcom de brutal; i l'imaginació de vident, de prenyat de la realitat, s'envola i porta desseguida l'expressió vivent, la forma resplandent i definida, fixativa i simbolica,

que pren extraordinaria força comunicativa am la seva independencia del cas, del accident.

Oïu al vell, extès sobre una garba, tot palid i sangnós, voltat pels segadors i espigoleres, fer l'*apolec* del seu cas, aixecant son braç nu i bronzejat pel sol. I suposo que no se us ocorrerà l'observació de que l'episodi és *inverossimil*.

De fes dins l'escabot, quand un poulit anouge
a senti de si bano afourti li piveu,
pico au sòu de la bato e part d'un bound ferouge,
part sus lou grand aret, viéi mascle dóu troupéu.
A soun jonine aversari
long-tèms lou dur bestiari
rènd assaut pér assaut;
long-tèms dintre la coumbo
un contro l'autre boumbo;
long-tèms toumbo e retoumbo
de terribli turtau.
Enfin, mort sus la plaço,
enfin lou vièi parró debano encervela;
mai l'avé, d'enterin, despouncho l'erbo grasso,
luchaiènt de soun mascle au sòu esvedela;
e quan vén jour fali, lou vèntre assadoula,
coume à l'acoustumado èu s'entourno à la jasso
e li mamèu gounfle de la.

Tradueixo:

«De vegades, en un escabot, quan un anyell se comença a sentir forta la punta de les banyes, dóna un cop a terra am les potes de davant i es llença ferotge contra l gran cabró, el vell mascle del ramat. Dura molt temps que al seu jove adversari l'animal ja endurit torna assalt per assalt; molt temps que per la vall l'un embesteix a l'altre; molt temps donen i s tornen terribles cops de cap. Al ultim, mor sobre l terreno; al ultim lo vell cabró roda per terra am lo cap obert; i les ovelles, entre tant, esbrotonen l'herba grassa, sense cuidar-se del seu mascle que allí hi ha extès; i quan va a caure l die, com de costum, s'entornen a la jaça am lo ventre rebotit i les mamelles inflades de llet.»

Amb això:

—Ligarello, acampas, acampas lis esgigo,
prenguès pas gardo à iéu!
Lou blad gounfle e madur s'espóusso au vènt d'estiéu:
leissès pas, ligarello, is aucèu i fourmigo
'lou blad que vèn de Dièu.—

«Arreplegueu, arreplegueu les espigues, lligadores; no us ocupeu de mi! Lo blat inflat i madur se desgrana am lo vent d'istiu: no abandoneu als aucells i a les formigues lo blat que ve de Déu.»

Sense arribar an aquella majestat simbolica que n la seva meteixa plenitut vital sempre té quelcom de freda, o a lo menos de *parada*, en Mistral sap donar to d'epopeia al corrent meteix de la vida ordinaria de la seva gent. Recordeu, si no, aquella crida comunicada de colla a colla de segadors per anar a buscar a Mireia; la pesca de la tunyina a l'almadraba en *Calendau;* i veieu lo pas de Napoleon per la ribera del Rose, vençut i *sobirà;* i sobre tot aquella figura de patró Apià, en el meteix poema del riu, traçada sols a traços momentanis, com veient passar la barcada, però fent-nos sentir l'esperit que la comanda i anima, i en la que, a mon pobre entendre, en Mistral ha arribat a lo més ferm i calent de lo humà que ha produït. Però ja us ho indico: s'ha de buscar en cops de llapiç fugitius, excepte al moment final, en que la figura s quadra i desapareix.

Per lo tendre, per lo de sentiment i gracia, per lo idilic virgilià, fresc i viril, ningú oblidarà, una vegada que ho hagi llegit, les dues escenes de Vicentet am Mireia: la de les moreres en ple die, iniciadora del esclat d'amor, retraient i comparant-la am sa germana; i la de la cita a la nit que acaba demanant-li un petó, apretant-la contra ses galtes, i ella escorrent-se i fugint tot fent-li amorosa denteta. En l'embadaliment de l'Anglora pel seu princep; en la petita escena que promet confits de boda al grumet del barcò, hi experimentareu

també un sentiment molt delicat i molt fondo d'aquet genero.

Però tirant a lo tragic o tirant a lo idilic, presentant al seu poble vivint treballant o somniant i dalint, sempre canta a la seva gent, canta l formiguer en que ell meteix se remena, am paternal, amb un providencial afecte creador, que és lo que dóna tanta consistencia i arrencada fonda de la realitat a la seva obra; com que a lo present i a lo vivent dóna l caracter *d'historia*, en fa monument viu en que hi brota la llegenda, que s'encarna am l'anima de la tradició, l'anima terral, i tot plegat se fon i s'aixeca.

Aixís viu tot a-l'hora lo present i reviu lo passat, s'empara de la llegenda, s'enfonsa fins en la superstició, contempla enamorat les festes, s'encara am les passades glories, am lo qué lluu, aplana o exalta, am lo que resplandeix i batega, de l'historia de la seva terra, conquistes, dames i guerrers, i sent brollar del seu pit veneració i entusiasme que s'esbraven retraient les seves figures i les seves proeses; i els Guillems del Curt Nas, i la comtesa de Die, i els comtes Bossons reapareixen i reviuen en lo *Calendau* i en lo *Rose*, exaltant i comunicant am lo seu esperit lo dels seus heroes, fent comunió a travers dels temps, i tots plegats fonent historia. Aquí s veu com és una l'anima d'aquells heroes i l'anima d'aquell poble, en los moments valents de sa vida desconeguda; i l'anima del que s recrea i viu i s'esplaia contemplant-los i cantant-los; i també com tots són fills d'aquella naturalesa i d'aquella raça que s distingeixen pel seu miratge i pel seu *estrambord;* d'aquella terra ample i soleiada, i d'aquella gent que en sa poesia revelen tant do del entusiasta transport. I és que comunica am tot, am la seva gent, am la naturalesa com am l'historia, am calenta comunió amorosa.

L'immediativitat de lo que canta, que és am tot lo que conviu i estima, dóna un caracter *sentimental* (entengui-s bé) i realista a sa producció, més encara que

pel detall, vivesa i precisió de la pintura, pel sabent, pel gust i aroma de lo pintat, pel ambient que s respira. Recordeu de la *Mireia* lo

Cantas, cantas magnarello,
que la culito es cantarello

am que comença l cant de les desfulladores de moreres, i que revé, que torneu a sentir am prou feines vos *distreieu* de lo que passa, com en mig del camp lo cant adormidor de les cigales.

La sensació del medi, de la naturalesa, cantant un poble dels que tant viuen al aire lliure, hi és molt forta en en Mistral; però no de la naturalesa sola, deslligada, sinó en relació i comunicació vivent am l'home. La Crau i la Camarga; la planura pedregosa i la planura pantanosa; lo Rose rôncador i ample; lo Mistral que tot ho doblega, però que a tots los revifa; i el Sol, lo gran Sol, lo Sant Sol, que

coungreio
lou travai e li cansoun,
e l'amour de la patrio,
e sa douço languisoun.

són fondo vivent i atmosfera agitant de la seva poesia que tota la penetren.

Quina suavitat, quina *humanitat* que té aquell miratge de la Camarga! Mireia, sota del foc que l Juny escampa, camina, camina, camina:

La bluio capo souleianto
s'espandissié, founso, brihanto,
courounant la palun de soun vaste coutour...

«La blava capa soleianta s'extenia fonda, brillanta, coronant la maresma am son ample contorn...»

Ella avança fadigosa i adalerada cap a aquella ciutat voltada d'arbres que se li figura veure en mig de la plana ardorosa i deserta:

Mai au mai cour, au mai vario
la ressemblanço que l'esbriho,
au mai lou clar tablèu de liuen se fai segui.
Obro vano, sutilo, alado,
lou Fantasti l'avié fielado
em un rai de soulèu, tencho emé li coulour
di nivoulun: sa tramo feblo
fenis per tremoula, vèn treblo,
e s'esvalis coume uno nèblo.
Mirèio rèsto soulo e nèco, à la calour.

«Però com més ella corra, més varia l'apariencia que l'enlluerna, més la clara aparició de lluny se fa seguir. És obra vana, subtil i alada; lo fantastic, lo follet de les endiabladures, l'havia filada amb un raig de sol i pintada am los colors dels nuvolets: la seva trama esfumadiça acaba per tremolar, s'enterboleix i es desfà com una boira. Mireia s queda sola i esvanida en mig de la calor.»

¿Sentiu com pren, vos adoneu com posa i deixa la naturalesa al ser humà? Experimenteu la subtilitat i la plenitut d'efecte d'aquet miratge?

I, cosa singular, aqueixa ilusió atmosferica i aqueixa postració o venciment fisiologica sembla que ns preparen, que són grau per una altra tota *eterea* i espiritual. Tot és un meteix rastre que la poesia den Mistral misteriosament recorre i fins a nosaltres fa arribar. Fixeuvos, si no, en lo que ve després.

Quan Mireia, vencent tots los defalliments, arriba a les Santes, cau de genolls a dins de la capella, i al cap de poc d'haver començat sa fervorosa pregaria perquè li donguin aquell que de tot son cor estima, se diu:

Ai de farfantello?
Qu'es?... Lou paradis?
La glèiso grandis,
un baren d'estello
amount s'espandis!

O iéu benurouso!
Li Santo, moun Diéu!

Dins l'èr sènso niéu
davalon, courouso,
davalon, vers iéu!...

O bèlli patrouno,
èi vous, bén verai!...
Escoundès li rai
di vosti courouno,
O iéu mourirai!

. . . .

Ai! Tinc pampallugues?
Qu'és? Lo paradís!
L'iglesia engrandeix,
i un regolf d'estrelles
d'amunt s'espandeix.

I que soc ditxosa!
Les Santes, Déu meu!
En l'aire séns nuvols
devallen radiants,
devallen per mi!...

Hermoses patrones,
sou valtros, ja ho sé!
Amagueu los raigs
de vostres corones,
sinó m moriré!

. . . .

Quin *enlluernament,* i quina ingenuitat i candidesa d'enlluernament! És lo transport, l'exaltació vident tota ignocent i tota lluminosa. I noteu aquets tocs: «l'iglesia engrandeix... aqueixa resplandor me mata»: sembla cosa d'un miratge celestial.

I en voleu de sensacions d'aquestes, d'esclats de llum i sol? La poesia den Mistral n'és plena.

Mai de toun amour embriado,
de toun eterno souleiado
Avèn, nàutri perèu, escampa quauqui rai!

Sànti clarour de l'empirèio,
escampas-vous davans Mireio...

Dins de la llum inundadora i candida
escriuen del passat l'historia augusta.

CANT PRIMER

CANT PRIMER

PATRÓ APIÁ

I

ORTIRAN de Lió a punta de dia
aquells barquers que regnen sobre l Rose.
Es una raça d'homes musculosos,
braus i alegrois, los condrillencs. I sempre
plantats sobre dels rais i a les antenes,
lo bes del sol i el reflexo de l'aigua
los dauren lo visatge com un bronzo.
Vos ho asseguro, en aquell temps se veien
uns homes colossals, d'espessa barba,
grans, corpulents, sapats com una alzina,
una viga brandant com una busca
de popa a proa, a crits, renegant sempre
sense parar, per dar-se més coratge,
al gerro gros xumant roja vinassa,
i a grossos talls prenent la carn de l'olla.
Al llarc del riu una gran cridadissa

de vent a vent sentia-s de continuo:
«Prova en avall, oh, oh! Realme! Imperi!
La prova amunt! Au! Cal tirar la cabria!»

II

Condrieu era son niu, allí hont s'aixequen
del nostre vent-terral (1) les grans bufades.
Sant Nicolau, patró de la marina,
té dins Condrieu son altâ i sa capella.
Am capa d'or i mitra forcaruda,
lo benhaurat té aprop una tenalla,
de la que ls tres grumets treuen la testa,
escapats de l'horrible saladura,
que extén la mà per tot lo qui navega.
Cada any allí li fan una gran festa,
i els mariners, sobre l'espatlla, dignes,
en professó li porten una barca;
i quan al Rose algú s nega i braceja:
«Al gran Sant Nicolau,—ja tots li criden,—
encomana-t de cor, i nada am força!»
Vernesun i Givors, qui ls vol retreure?
Nomenada per tot, de *muda* en *muda* (2),
Condrieu en aquell temps era la mare
dels grans patrons del Rose. Los belitres
dels ports de Viena i de la Mulatera
i els Canuts fatxendons de la Creu-Rossa
ja ls podien cridar: «Culs de badana!»
Ells, si portaven les bragues de cuiro,
feien anar les dònes i les filles
lluhentes i arrogants com menestrales.
Dònes com cal, les guapes condrillenques!

(1) Lo mistral.

(2) *Mudo, muda*, en provençal tretxo de navegació o interval durant lo que s pren un pilot de recambi, anomenat *mudairc*. Lo Rose, pels barquers, està dividit en *mudes*. Però al mudaire ns sembla millor dir-li *guiaire*.

Aixís que dels morers brota la fulla,
posaven a covar los cucs de seda
en la tebior de la robusta sina;
per passa-temps brodaven bé la tela
am puntilles i hermoses picadures;
a petits punts sabien dibuixar-ne
la pell dels guants; i bones nodridores,
daven un nen superbo cada anyada.

III

¡Oh temps dels vells, d'antiga bonhomia,
que ls forrellats les portes no tancaven,
i en que la gent, a Condrieu i entre naltres,
s'importunaven, al caliu, per riure!
Regnava aquí llavors la farandola,
la dança nacional, la rodanenca
i del realme antic de les Bosnides,
que de Condrieu a Arlés, del vot les festes,
tot imitant los giravolts del Rose,
oneja i fa la serp per ses riberes.
Aquí brillà llavors la noble gesta,
en que tots los diumenges sobre l Rose,
los riberencs, en tropes compartides,
lluitaven al istiu, coberts am targa,
la llança al puny, i el peu a l'escaleta;
en que'ls xicots se feien veure nusos,
valents i forts, als ulls de les minyones;
i en que de Sant Maurici ls cadellaços
amb aquells de Givors s'apuntalaven.
¡Oh temps dels vells, temps gais de senzillesa,
en que era'l Rose un terbolí de vida,
quan de petits, sobre sa corrent ampla
veia-m passar serens, la mà a l'esteva,
als condrillencs! Gracies an ells, lo Rose
era un gran rusc ple de soroll i vida.
Tot això avui és mort, i mut, i orfe,

i ai! d'aquell trasbals tot lo que resta
és la senyal, és la rosegadura,
que la cabria ha cavat sobre les pedres.
Una rascada: això és tot lo que dura
d'un barqueig que per crit tenia: «Imperi!»
Però lo pas dels carros de victoria
sobre ls camins romans no deixa veure
rastre més gran ni més escavadura.

IV

Ah! Per Sant Nicolau, quan s'encantava
lo reiatge al porxo de l'iglesia,
creieu qu'era una flama de triunfo
per aquell qu'era rei de la Marina!
I no cregueu que s feien pocs tiberis
per remullar la gloria del reiatge.
Los pits de bou am sa grassa molçuda,
los galls-d'indi i les oques de papada,
am los pernils fumats i les *calletes* (1)
d'herba picada, i cuites al forn, greixosa,
los *punyos* (2) bons, que fon com una anella,
am mantega i amb ous feta la pasta,
les *rigotes* (3) que amb pàmpols s'emboliquen
i el vi blanc del país que pampalluga;
aquell dia de tot hi havia en orri!
¡No era pas entremig d'aquelles penyes,
aprop de Roca-Glun o Roca-Mora,
on regnà Gargantua, i, segons diuen
damunt lo Rose aixancarrat per beure,
am ses mans a manera d'escudella,
engolia los barcos am los homes!
A Pedra-Xata ensenyen la pedreta

(1) *Calletes (caillette)*, menjar especial.
(2) *Punyos (pogne)*, coques.
(3) *Rigotes (rigotte)*, formatge petit de llet de cabra.

que'l gegant se tragué de la sabata:
un gran rocaç en mig de la planura.

V

Doncs, aquest any, d'aquí, durant la festa,
patró Apià fou qui tragué la joia
i obtingué la corona del reiatge,
i els fadrins de Condrieu en un tiberi
varen passar la nit, dedicant brindis
an el rei nou, i, segons s'acostuma,
aprés brindà, lo vas tirant en l'aire.
Que mestre Apià tenia un tren de barques,
lo més famós de tota la ribera.
Calafatades am bons flocs d'estopa
que retenien dels reblons les testes,
de pega negra enfòra enquitranades,
am pont o sense pont, ell possehia
set barcasses tallades a la bruta:
la *Caburla* primer, am sa cabina
a popa encastellada, que allí sota
quiscun la nit dormia en sa llitera,
am la prova tallanta, enorgullida
am lo seu esperó ample i fortissim;
la *Penella* després o *Civadera,*
que dels cavalls portava la pastura;
luego després *lo barco de carata,*
com los altres bastit d'aros de roure;
aprés la *Sisselanda* tota closa,
rodona del davant, quadrada enrera;
dos grosses *saboiardes* pera dur-hi
lo carbó de Givors, i una barcassa
per portar les castanyes vivareses;
sens comptar dos corcers, o bé falues,
al costat amarrades de la fila,
per embarcar los grans cavalls de tiro
que per la riba, al retorn de Provença,

gallardament remolquen la barcada.
Patrò Apià duia per la remunta
vuitanta bons cavalls, cua escapsada,
que rivals no tenien en el Rose,
i que al tirar la cabria i les set barques
los pets de xurriaca del de guia
i el renegar del carreter selvatge
les riberes del riu estremir feien.

VI

Home com cal, davant de la *Caburla*
duia Sant Nicolau, am testa i mitra,
tallat grosserament. Però a la popa,
i plantada al timó de la gran barca,
s'hi arbora la creu de la «capella»,
la creu dels mariners, pintada roja,
que patró Apià, un any que la gelada
les aigües tot l'hivern van tenir preses,
va arreglar-se ell meteix, sols a cops d'aixa.
Al voltant de la creu s'hi descobrien
los atributs de la Passió: la llança,
am l'esponja, la hostia i lo calzer,
la tunica de porpra i la llanterna,
lo martell i les claus, les estenalles,
la santa faç, lo cor i la coloma,
lo fel, lo fuet, lo sant pilar, la canya,
lo glavi nu, lo mort que resucita,
la bona mare i Sant Joan, l'escala,
lo guantelet, lo got, los daus, la bossa,
lo gran serpent, lo sant sol i la lluna,
i a dalt de tot lo gall sembla que canta.

VII

I canta, gall, que l'auba ja clareja.

Per desmarrar, au, tots! ja s'aparien
los barquers que han d'empendre la baixada.
Am carga per la fira de Bellcaire,
hi ha cent vaixells que avui fan la sortida.
Té, tu; té, jo, se tracta pels que surten
de guanyar lo moltó; que al prat de fira,
lo primer bastiment, llahut o barca,
galerassa de costa berberisca,
o vella closca am los papers en regla,
al prat de fira lo primer que arribi
i dispari'l canó, per benvinguda
los bellcairencs un bon moltó li donen.
Atrafegats, depressa, a la barreja,
bastaixos, barcaters per 'llí arroceguen,
estiven, amontonen, fan cadena.
Cruixeixen los pontons, mentre'ls firaires
fan adéu a sa gent, a les esposes.
—Ja estem?—Ja estem.—I els contramestres sur-
per destacar dels argollats de ferro [ten
quiscun sa nau, i pam! tot fent lo signe
de la creu, aixecant son barret ample,
en l'aire'l braç, mestre Apià's destaca.
—En nom de Déu i de la Santa Verge,
al Rose!—diu, cridant. Sa veu retrona
en lo llunyà boirós, i de les ribes
del gran riu lionès s'ha ben sentida.
Com ell, los homes, la testa descoberta,
se són senyats, mullant lo dit en l'ona
d'aquell gran senyador que cada anyada
en bella professó, com s'acostuma,
al Pont-Sant-Esperit lo beneheixen.
Los homes fort apunten los bitxeros
contra del moll, i tots a l'una empenyen.
Patró Apià, ell meteix sobre la popa,
és al timó per guia a l'arrancada.
Du'ls cabells llarcs, que en cadeneta grisa
sobre dels polsos entrenats li tomben,
i en ses orelles dos anelles amples

li penjen, d'or. Es alt d'encarnadura;
sos ulls brillants van resseguint les barques,
pera veure si tot marxa en bon ordre,
d'una a l'altra, lligades en filera
pel cable llargarut que les enllaça,
i qu'escatant an els gorfolls de l'ona,
totes de reng, avall, avall s'entrenen.

VIII

Sota dels tenderols de tela crua,
que s'aixequen formant esquena d'ase,
los passatgers, los fardos, mercancies
de totes condicions i tota mena,
les sedes de Lió, tant ufanoses,
los cuiros enrotllats, paques de canem,
tot ben posat, tot ben tingut en compte
pel que porta les lletres de registre,
am tots los fruits que's donen i que vénen
de per amunt, jeuen en abundancia.
Però cobreix lo riu la boira espessa,
que's podria tallar. Ni la ribera,
ni res arriba a descobrir la vista.
No veureu pas lo putxet de Tourviero
i l'iglesieta dalt de tot que apunta.
I la tristor que dóna la partida
així és més gran: allà baix, en mig la plana,
als canals de Bellcaire i d'Aigua-morta,
per carregar los blats fins de Tolosa,
los vins del Llengadoc i la sal morra,
qui sap quan hi estaràn, lluny de l'esposa,
dels petitets! Tres mesos, potser quatre.
Gran goig encar si quan aquí retornen,
un cop soptat d'Adeix o del Durença,
o alguna gardonada (1) esferehida,

(1) Avinguda del riu Gardon.

no ve a inflâ, a fer sobreixî'l Rose,
i que am los cavalls de la barcada
no colgui pas, per la negada terra,
xapollejâ i enfangâ-s fins a cuixa.
¡Oh que'l mistral no bufi una mesada,
i els barcos, aculats, no'ls arreconi!
¡Oh que'ls sorrals am l'aigua movediços
no'ls fessin encallar quan menos pensin!
Ò bé que la sequera am l'aigua baixa
no'ls tinguin tot l'istiu sobre l'arena,
sense fer res, am les naus deslligades.

IX

Molt atents, lo prouê i lo guiaire,
ells van palpant, van sondejant les aigües (1)
perquè'ls vaixells en algun baix de sorra
no vagin a encallar-hi l'ona obscura.
Joan Roca, lo prouê, lo pagell tira,
una barra de salzer que han pelada,
deixant-hi sols alguns anells d'escorça
pera marcar de l'aigua la fondaria.
—*Pam just! Pam a dos dits!*—Pedra-beneita (2),
ajuda-ls, que, si no, la barca toca!
—*Pam llarc!*—Anem, tenim la bona ruta.
—*Pam cobert! Pam i mitj!*—Los barquejaires
cedeixen al timó, se ls du l'empenta.
—*La soberana!* (3).—Bo!—tothom ne crida.
—*Mullem la mà!* I voguem a la segura.—
Descapdellant de colzada en colzada,
al menament de la gran barca mestra
que va al davant, prudenta i majestuosa,

(1) La marca més alta indicada per la sonda.
(2) Pierre-Bénite, rocam de les vores del Rose, més avall de Lió.
(3) Lloc on l'aigua està tranquila, on los barcos poden sondar.

la rastellera am ses tendes blanques,
seguint lo brull de l'aigua que la porta,
ha pres lo bon camí. Vers la «capella» (1)
girat patró Apià, la testa nua,
i plantat sobre l pont, amb un gran signe
de creu i alçant la veu (que tots oeixen
lo barret a la mà), ell ne comença
l'oració del matí: —*Oh pare nostre*
que estàs al cel, santificat ne siga
lo teu sant nom!—Los homes se l'escolten
de genollons, o bé de cap à terra.
Lo boirim blanquinós re ls deixa veure,
los tapa los joncars i serralades
que tot al llarc segueixen la ribera;
i tenen ben segur d'anâ entre boira
fins a Givors, i potsê fins a Viena.
I lo patró segueix:—*Vinga-ns ton regne,*
que per avall ta voluntat se faci,
com per amunt! Lo pa de cada dia
dona-ns avui! De tots los nostres deutes
fes-nos la remissió: aixís nosaltres
perdonarem a qui ns ha fet agravi.
Ep! Toca-sòn!—trencant lo prec cridava.—
Caponas del dimoni! Dorms, gran dropo?
Aquells cavalls, amunt, ¿no ten adones
que am los morrals van a punt d'ofegar-se?
Un vit de bou que us baldés bé l'esquena!—
I reprenent:—*De temptació nos guardis*
i lliura-ns de tot mal! Que aixís siga.—

X

—Ah, fillets meus, en l'aigua movedissa,—
los diu després lo patró del *Caburla,*—
naltres què som? Ja ho veieu: la joguina

(1) La creu que s'ha descrit en l'estrofa VI.

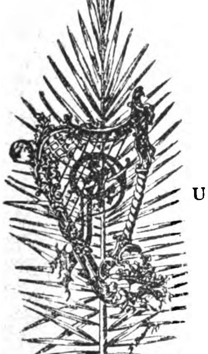
del temps boirós, dels rocs que tenim sota
i del gravé que la barca ns estella.
I qui pot sapiguer lo que ns aguarda?
Per apendre a pregar cal que s navegui!
I n'és un bon exemple aquell sacrilec
que l'any mil vuit-cents trenta, a la baixada,
va disparâ l fusell, lo miserable,
al Sant Cristo que hi ha dins l'oratori
del castellas d'Ampuis, vora la riba.
Oh! Li va trencâ'l braç. Prò la penella
d'aquell malvat baixà, i a algunes *mudes*
al Pont-Sant-Esperit anà a esclafar-se.
I ell va fê un trau en l'aigua xucladora!
La *Caburla*, entre tant, l'oració dita,
brunzenta s va ficar per l'arxipelac
de la Gran Cabra, tot plantat de salzers (1).

(1) Salix purpurea (Linneo).

CANT SEGON

CANT SEGON

LO PRÍNCEP D'ORANGE

XI

Unta a realme, bop!—una veu crida.
—Ja hi som! Ja hi som!—Sobre l
[timó s'apreten,
i lo prouer dóna un cop a terra.
—És Vernessun. Amarra!—Així́s
[que atraquen,
un jove ros se ls apareix tot-d'una,
que lleugeret a la gran barca munta.
Qui és aquet? Lo princep és d'Orange,
lo fill més gran, se diu, del rei d'Holanda.
Passatgers i barquers tots n'enraonen:
que és sols un esventat aquestos diuen;
que té un ram de boig hi ha qui assegura;
que renyit am lo rei, am lo seu pare,
ha tingut de fugir, i se la corre

pel món a la que salta, a la ventura,
d'un a l'altre país. Segons uns altres,
s'ha fixat tant i tant a sobre ls llibres,
s'ha fet malvé talment de massa estudi,
que s'ha tornat, pobret, tot flac, tot etic
com un noiet d'aquells que menjen cendra;
i el fan anar, los metges, cap al Rose,
a beure lo bon sol que reviscola
i a respirar l'halè del mestral rufol.

XII

Del seu regne ubagós, fred i palustre,
allí on lo Rhin entre boires s'anega,
ell, algun jorn, si la salut recobra,
cenyirà la corona de grocs lliris;
però no hi ha perill que gens se migri
per empunyâ l timó de guiar homes,
avorrit com se sent, ans de trobar-s'hi,
de les intrigues que l manâ ocasiona,
dels maneigs de la cort, les cerimonies,
i del enuig que se us hi menja l'ànima.
Ell s'ha posat al cap una follia,
una ilusió de princep somniaire,
i, boig d'amor, vol trobâ a la ventura
l'esclat bellissim de l'antiga Nàiade,
la flor del riu, badada sobre l'aigua,
aon la Nimfa s'ha amagada nua:
la Nimfa bella, pura, linda i vaga,
que l'esperit somnia i que desitja,
que lo pinzell retreu i que l poeta
eternament en ses visions evoca;
la Nimfa encisadora i voluptuosa
que volta al nadador, i al brull de l'ona
esbandeix, tot nadant, sa cabellera,
que s confon i se fon entre les ones.
De canal en canal per lo Saona,

ell ha baixat de son país de Flandes,
com devallen los cignes, de les boires,
als clars de Vacarés quan ve l'Octubre.

XIII

Al saltar, palidot, a la *Caburla*,
encaixa am lo patró, sense arrogancia;
parla am tothom am molta senzillesa;
als condrillencs los dóna bons cigarros
del seu país, d'una olor que embalsama;
i, com si fos «confrare de la copa»,
al seu frasquet, de reng, a tots fa beure
un aiguardent que les boires dissipa.
—Aquet,—diuen entre ells,—és un dels nostres!
—Dels vostres?—los respon.—Ja podeu dir-ho,
i, camarades, si vos cal ajuda,
soc d'un país que no s té por de l'aigua
i aon se sap fê anâ ls rems de bon aire.
Los barquers, encantats, tots lo rodejen
com si fos ell lo rei, i se li miren
la barba tant rosseta, la mà fina,
i aquella flor d'esmalt que, cisellada,
al medalló li penja del rellotge.

XIV

Però patró Apià: —Imperi!—crida.
La barca davantera i les que arrastra,
d'un sol cop de timó cap a l'esquerra
han reprès son camí. Sobre l'aigua ampla,
mentres les naus marxen totes soletes,
lo princep ros conversa am los marinos.
Graciosament los conta que és d'Holanda,
que és fill del rei, i que sen va a Provença,
buscant la flor que porta per insignia;

flor de misteri, diu, desconeguda
als de la terra endins: sols dintre l'aigua
se pot trobar: allí s cria i esclata;
flor de desig, de gracia, de bellesa,
que ls meus flamencs ne diuen «flor de cigne»,
i que per tot país aon se troba
l'home hi és gai, la dòna hi és hermosa.
—Aqueixa, aixís,—diuen tots acostant-se,—
la «flor del Rose» és, doncs, nostre bell princep,
lo jonc florit, que s cria sota l'ona,
i que a l'Anglora agrada tant cullir-la.
—L'Anglora? Anem, avança-t, Joan Roca,
i diga-li,—fan tots,—qui és aqueixa.
—Meteix que jo li podeu dir vosaltres,—
respongué bruscament un barquer jove
que feia d'un llivant l'empiuladura.
—Ah! Vaia l malcarat!—llavors exclamen.—
¿Que has somniat potser que te la veies
festejant a la riba amb algun altre?
—Podeu ben dir i burlar, però asseguro,—
va respondre l xicot,—que a les costeres
del Malatrà, allí on l'Ardeix furga,
quan passeu prop, tot apretant la barra,
i que am lo peu descalç sobre l'arena
la veieu riure am dents mossegadores.
Ah! ¡Quants n'hi ha aquí que si ella us feia un
sols am lo dit, que al riu vos llançarieu [signe
per pendre-li un petó de la palmeta
de son peu nu!

XV

—Oh! Cert, aquella noia,—
patró Apià digué,—vatualisto!
arribarà a fer-vos tornar tarumbes.
Sempre n parleu: jo trobo que no és lletja,
però per fer-ne tanta enraonadiça
l'aigua no arriba a coll! Si no, poseu-la

al costat dels lluquets de nostres ribes,
drets, ufanosos, blancs, com la jonquera...
Realme! Punta a Givors!—I topen
les barques an el moll: sobre l'esquena
los bastaixos barbuts porten i aboquen
los sarrions de carbó a les *saboianes;*
s'apila a grossos munts la ferramenta,
la quincalla, les dalles i les forques,
i els fusells tant buscats de Sant-Esteve.
I, després, avall va! Am gran contento
de tots, lo princep ros se posa a l'obra,
perquè ho ha dit: vol viure en camarada
am los barquers, patró i gent que tripula,
i rema i maniobra com aquestos,
tal com va fer en Pere, el czar de Russia,
a Zoardam, quan jove, per apendre:
com a company fuster ell s'enganxava.

XVI

Pro lo cert és que, dut per una empenta
que li ve de la sanc, Guillem (com diuen
al bell delfí de la nació flamenca)
vol trafegar pel Rose; vol coneixer
lo niu, lo covador, la terra ilustre
que li ha transmès lo nom preclar que porta,
Orange i la famosa Glorieta,
palau i fortalesa dels seus avis,
de les guerres del moro al temps ferotge.
I vol resseguî i veure cada puesto
ont han deixat sos rastres aquells princeps,
los del Cornet (1) que en tots los lais sonava
de les velles cançons cavalleresques.

(1) Alusió al cornet que ls princeps d'Orange portaven en les seves armes, en memoria de Guillem del Curt Nas, fundador de la casa d'Orange.

I vol apendre aquella perla antiga
en que la cançó leibica entonava
Beatriu de Romans; la llengua alegra
en que cantà la comtessa de Die
sos lais d'amor am Rimbald lo d'Orange.
Ell ha llegit. Se sent a les entranyes,
hi ha alguns moments, les ambicions superbes,
lo rebrotar d'aquella ambició folla
que vers la gloria va enlairâ ls seus pares,
i el greu condol de conquistes perdudes.
Però ¿per què l condol, si dels seus avis
pot recobrar la terra soleiosa
al abraçar-la am son mirar de magic?
¿És que cal pas espases que foguegin
per amparâ-s de lo que ls ulls nos mostren?
¿No fóra molt hermós, i a més ben facil,
reconquistar aquell floró d'Orange,
lo franc-alleu que los Bausencs tingueren,
aquell imperi, en fi, dels grans Bosnides,
que am lo crit de *Imperi!* encara dura,
agermanant-se am bona gent del poble,
que l'ha guardat, lo crit de remembrança?
Bé ho diuen prou, d'aquell que l poble estima:
«Aquet és rei, és nostre rei!» Bon Déu,
i què pot voler més qui això alcança?
Perquè al seu temps los castells forts s'enfonzen,
com apareix aquí en cada muralla,
i tot se fa bocins i se renova.
Però en tos cims, immutable Natura,
hi floreixen cada any les farigoles,
i sempre los pastors i pastoretes
hi recomençaran sa primavera.

XVII

La boira, poc a poc esclariçada,
deixa veure la plana vaporosa

am lo verd faldellí de les montanyes
per entre mig de les que l Rose corre.
I mestre Apià, tot contemplant la cara
del sol novell, que ja a tots los revifa,
crida: «Un de més!» Los mariners a l'hora
aixequen los barrets, s'aixeribeixen
los passatgers, mirant a totes bandes,
quan tot d'un cop, al fer una girada,
apareix en son ple l'antiga Viena
asseguda en altar sobre les serres
del noble Delfinat. Veus-aquí, celebre,
la tomba de Pilat que amunt punteja.
Los paradors se senten que batanen
per preparar los draps dins de les fabriques.
Capo-jarret (1), l'escalabrosa altura,
extén com un ventall ses belles cases,
i els campanars i les torres i els temples,
dins de la llum inundadora i candida,
escriuen del passat l'historia augusta.

XVIII

En un transport crida llavors lo princep:
—¡Salut, empir del sol, terra que broda
com una orla d'argent lo llampant Rose!
Imperi del solaç, de l'alegria!
¡Imperi fantasiós de la Provença,
que am lo teu nom tant sols al món encantes!
¡Qui hagués nascut al temps de les bullangues,
de les barrejes, guerres i aventures,
quan am l'espasa en mà, lo valent home,
deixar-se dur podia de sa empenta
i en lo ferment de les grans terbolines
se podia tallar un bell realme!
Aquell sí que era l temps de la fortuna!

(1) Nom d'un coster que domina a Viena.

Com aquell gran Boson, comte de Viena,
que fa mil anys que dins la gran iglesia
de Sant Maurici duu sobre sa tomba
lo testimoni escrit de son audacia,
de sa munificencia i de sa gloria!
Reis mig borrats i princeps de comedia,
naltres avui, despersonats, en l'ombra
dels nostres atributs legals i magres,
passem a la xiu-xiu ran de l'Historia,
tot tenint amagats corona i ceptre,
com si ns fes por que fossim massa vistos!
Més tu, comte Boson, sota les barbes
dels potentats de França i Alemanya,
t'aixarrancant d'un brinco als flancs del Rose:
«Mon cavall, arri, arri!» I per les serres
cridant *visca Provença,* tu t'arbores.
La gent, en la barreja, tots se diuen:
—Vet-aquí un home.—I els barons i els bisbes
t'aclamen per rei d'Arles a Mantaio!

XIX

Mentres que l princep sol axís s'exulta,
los riberencs, fent-les rodar a empentes,
han embarcat les bótes de cervesa
am los fons enguixats que tots blanquejen;
cervesa rossa i negra que, escumosa,
va a regalar, tot lo temps de la fira,
en les tavernes i caus de Bellcaire,
les gargamelles d'aquells que sedejen.
I sense més tardar, que l temps apressa,
han fet son giravolt, i la *Caburla,*
tot arrastrant darrera blanca flota,
reprèn, plena fins dalt, lo fil de l'ona.
Però tot just sobre les geperudes
serres, amunt, han vist ben emparrades
les vinyes d'or de la Costa-Rostida,

i han descobert al lluny, cap a la dreta,
del mont Pilat les tres dents mig blavoses,
ja són davant Condrieu, i tiren l'ancla.
Es lo país hont quasi tots van neixer.
Sobre l Sablié (1), per esperâ ls seus pares,
un formiguer de nois, desde quatre hores,
allí s'estan, nus o mig nus, que juguen:
los uns xapollejant i fent pastetes
i els altres barallant-se a cops de pedres.
Al peu de casa seva, vora l'aigua,
plantades als portals, les pobres dònes,
desde bon dematí estan a l'espera,
per veure sos marits pel riu quan passen.

XX

—Blandiua, corre, que ton pare arriba!
—Bon dia, patró Apià! — Déu nos el doni!
—Tireu-me l calabrot, perquè us amarri!
—Digues a la Mariocha que m'ompleni
de vi d'Ampuis depressa la bombona!
—No hi ê l Damià? Aquí té les camises.
—Goton! Mïon! Bé: què voleu que us porti
de la fira, menuts? — A mi, Ribori,
duieu-me algun anell de crin i vidre,
d'aquelles que al damunt hi ha una rata.
—Te les duré. — I a mi, per la mainada,
una nina d'aquelles que s dobleguen!
—Molt bé. — I a mi duieu-me *gimblettes*
d'aquelles bones que amb un fil s'enrastren.
—Sí. — I a mi porteu-me... — Tots pidolen,
tota mena d'encarrecs van creuant-se
a grans crits de la barca a la finestra.
—Tu! Digues-li al teu avi que allí t compri,
a dins d'un massapà, una germaneta,

(1) Nom d'aquell port.

eh! Glandillon! — ¡ Avi, avi, a Bellcaire
hi vull venir! — Lo cop que ve, mon nano.
—Anem, que tingueu sort i bon viatge!
—Que us conserveu ben forta, tia Chaisso!
—I tu, Janin, ves am cuidado als Treves (1)
i als follets de Sant Elme i les Olurgues,
que a la nit van pels Aliscamps de Arles!—

XXI

I fan adéu, que ls atreu el Mig-dia.
No poden perdre temps, si és que volen
arribar los primers a terra Argença (2)
i guanyar el moltó. Al curs de l'aigua,
encara tota blava de turqueses
que ha arreplegat en lo llac de Ginebra,
mentres que van les tendes blanquinoses
una tras l'altra com un vol de cignes,
ja l princep holandès tot vol saber-ho.
—Que hi posarem molt temps a la baixada,
mestre?—Patró Apià, escurant la gola
i tot gojós de fer una passada
de cicerone, diu: — Tant sols dos dies,
tres a lo més, si pel camí trobessim
destorbs, tal com la boira, com aquella
qu'hem tingut al matí, i prou espessa
per impedî de veure aont se tira.
Perquè no s pot jugâ amb aquelles roques,
esculls, secants i puntes i berrugues;
o amb aquells gravesars tant perillosos
que hi ha de tant en tant sota dels rissos.
I si no s'obre l'ull, la barca frega
i s'obra i beu, gloc! gloc! o bé en la sorra
se clava fins a dalt i tot se nega,

(1) *Ferfadets, lutins.*
(2) Territori de Beaucaire i de les localitats vehines.

sense parlar dels ponts amb els que s xoca,
ni dels impediments que fan les basses...
Sant Nicolau, patró de la ribera,
nos guardi llargament!

XXII

—Realme, fume! —
cridà lo vell patró trencant converses. —
Que no les veus les isles de Sant Pere,
gran caponat, que ns portes a embestir-les? —
Després reprèn: — Es per a dir-vos, princep,
que encara que, com diu bé lo proverbi,
a la baixada tots los sants ajuden,
aixís meteix, baixant, també sen troben
de contratemps, destorbs i accidents tristos.
D'ordinari, però, quan tot bé marxa,
i sobre tot si s pot am clar de lluna
coneixê a simple vista les dreceres,
dels grans molls de Lió a les baixes ribes
del Rose provençal, en dos jornades,
se fa, als mesos d'istiu, la correguda.
Això és jugar! Més quan és la tornada,
Senyô, allí cal tirar! De banda a banda,
sobre ls corcers que al darrera ns segueixen
(mireu-los apretats meteix que anxoves)
allí portem nostres cavalls de tiro:
vint parells (1) forts, tots besties escullides,
la flor dels grans estables charolesos,
que ja ls veureu, quan tornarem contra aigua,
estirâ l pit, superbos, per la riba.
Jo no us diré que no hi ha en tot l'Imperi,
ni en lo Realme, res de comparable
als mèus cavalls; però puc garantir-vos
que per vint mil quintars ells no s'aculen.

(1) *Couble*, que eren de quatre cavalls cada un.

XXIII

—I quan de temps s'hi posa a la remunta?
—Això depèn: l'istiu, quan l'aigua és llisa,
am divuit o vint dies ja pot fer-se.
Però al hivern, quan lo dia s'escursa,
ne calen trenta cinc, i fins quaranta.
Però lo terrible és quan revé l Rose
inflat per les grans plujes tardanenques,
o per aquelles grosses llevantades
que am plena mar avall sempre lo tiren,
i cobreix am son aigua enterbolida
los grans dics i les fortes estacades,
negant encodinats i carrerades.
Reconsagrat! Allò és una miseria,
quan los cavalls, tirant de la sirgueta
de cada nau, amunt de quatre en quatre,
sense veure camí, van que s'ensorren
fins a panxa entre ls blats, pel mig dels ordis;
que cal treure-ls, hi ha cops, amb unes barres
que se ls passa entre dos per sota l ventre.
O bé, senyor, quan cal mudar de riba
per evitar alguna rierada
que embesteix de travers, tal com va l tiro.
O bé, senyor, quan s'ha de passâ a vado
l'Ovezo, el Rovelló i el meteix Drome!
Creieu que és un treball! Contra les roques,
de tant fregar, les cordes se roseguen;
cal fer-hi un nus, o bé una empiuladura;
cal, a cops de destral, abatre ls arbres
que poden trencâ l pas; cal, mil dimonis!
a cops de puny, de peu i de bitxero,
i mentres que ls cavalls quasi s'aneguen,
barallâ-s pel camí amb alguns palurdos
que per passâ al davant amb el seu tiro
o *treboujà* (com en sa llengua diuen),
vindran a entrebancar-se en vostres cames...
Ah! Déu, n'hi ha per tots!

XXIV

—I encara n queda!—
diu lo princep rient. Al lluny se veuen,
cobertes de la neu que blanquineja,
les serrés de Vercors que àl cel s'enfilen.
Los ramats de la Crau, an aquest'hora,
esbrosten per 'llí dalt les herbes grasses:
lo citisso florit, la pimpinella;
puix és als pastors d'Arles que l'herbatge
d'aquells Alpes arreu de cima llunya
los està reservat ja fa deu segles.
I fins al Nivolet de la Savoia
i costa amunt fins al trencat de Vigo,
i més enllà fins al alt mont Genebre,
que és l'aigua-vés de França i de l'Italia,
tot los toca. De que se gloriejen
tots llurs conquistadors que sobre l Rose
tingueren, l'un darrera l'altre, imperi,
los heroics Carle Magne i Bonaparte,
Annibal africà i César de Roma,
per haver franquejat eixes altures!
Quan cada primavera, en caravana,
que per tots los estius i tardorades
am sos grans bocs que van obrint intrèpits
camí entre les neus de la congesta,
seguits de ses ovelles sense nombra,
am lo bastó a la mà, tocant lo pifre,
escalen, ells, i passen la montanya!

CANT TERCER

CANT TERCER

RIU AVALL

XXV

LS postillons d'Andanço i Andancetto
n'és arribat, ab tota pausa, la flotilla,
i allí carreguen pots, braços de carro,
feixos de drogues i cercols de bota.
I ribejant la costa superbiosa
del Vivarés, com més va més abrupta,
i més accidentada, ensemps que frés-
se van creuant, quasi bé frec a frega, [tega.
am la sirga pausada i les amarres
i am los cavalls d'una altra llarga tira
que vers Lió penosament remonta.
—Salut! — De cada part braços s'aixequen
i los berrets en l'aire se belluguen.
—I com va lo viatge? — Va com sempre!
—Hi era a Sant-Esperit el gros guiaire?
—Se mirava amb el sol quina hora era.

—Bevent al seu botet? — I doncs, que diable!
—Hi ha gaire grava al pont, vers Bagalance? (1)
—No n'ha parlat pas, lo gros Toni. — L'Ardeix
llavors haurà furgat contra les isles.
—Potser. — I valtres, allí al Gran-vado,
haveu tingut força aigua? — Fins al ventre!
—I de la fira que ja s'han fet les crides?
—No hi ha perill de que l moltó vos donguin,
companys! — I açò per què? — Fa quinze dies
que d'Aigües-Mortes vam anâ a Les Santes,
i balansant sobre ses ancoretes
vam veure ja un bastiment de Tunis
qu'al pairo retingut sota la brisa,
esperava l garbí per issar vela
al primer jorn cap al port de Bellcaire,
am cargament de datils i jueves
que sobre l vestit roig los hi lluien
bons seguins d'or i piastres relluentes.

XXVI

—Nos en riem, — llavors digué Joan Roca,—
de ses jueves, figues ensecades
d'olor de vesclusit i fins la sutja!
Sobre ls llauts ja fins a tast se compren...
Nosaltres n'hi durem una a Bellcaire
que si l meteix diumenge de la fira
de la bellesa no s'endú la joia,
jo vui, Sant Nicolau, sobre ma testa,
que de crussol les banyes treguin ombra! (2)
—Quina? — Endevina-la! — ¿Potser la filla
del Malatrà, del home de la muda,
que passa an el cedas l'or de les palles?

(1) Nom d'una de les piles del Pont-Sant-Esperit.
(2) Les banyes (çornes) de Crussol, nom que duen les ruines del castell de son nom, davant per davant de Valance.

—Justa.—Aquella boemia?—Ah, Joan Tanoca!
Boemies com aquella són astrugues
i elles porten la sort hont los agrada...
I aneu am cuidado que no us guinyi
de caire quan passeu: la lluna tendre,
com diu la gent, és banyuda i fellona.
—Ets embruixat!—cridaren a Joan Roca
tots los barquers d'aquella altra barcada.—
Compra un tupí i fes-hi bullî agulles! (1)
—Fes tirar, tu!—Apreta-t a la barra!—
I am les mans a la boca arrodonides
com un embut, d'una barcada a l'altra
encara un cop i de lluny s'escarneixen;
però de mestre Apià les naus lleugeres
havien ja filat am l'aigua brava.

XXVII

Dels miradors que arreu lo meravellen,
del riberal hermós, d'esllavissades
i degotalls solcats per l'argollada,
dels vells castells emmantellats de gloria,
i del xalor del aire que llumena,
ja lo princep Guillem ne té l cor ebri,
i l'escalfor d'amor prest l'atormenta.
—Jo la veuré,—se diu entre ell,—la diva
que ab son encant i sa hermosor selvatge
sembla lluentejar per tot lo Rose.
L'Anglora, aquella verge inconeguda,
que tots aquets ne parlen i en sonmien,
la perla dels sorrals, la que espurneja
al esperit de tots i a la mirada,
i que no sé per què, sens haver vista,
a mi també me balla per la testa!—
L'aigua enlluerna i riu, i pesqueroles

(1) Amb oli, per rompre l'encantament.

i aurenetes ala extesa rasen
l'ona que fuig sota del sol que vira;
i d'un molí flotant sobre les taules,
lo moliner i el pescador que tira
la corda per tancar de cop la xarxa,
a cops de braç de lluny en lluny saluden.
Però en la sang dels vells i en la dels joves
la calor del mig-jorn dóna peresa.
Veus-aquí Sant-Valier ab ses terrasses:
hi miralleja amunt la sombra ilustre
de Diana de Poitiers, l'encisadora
del rei Francesc primer, la gran duquesa
d'aquell Valentiners que l Drome rega,
la comtesa d'Estrella, la claríssima
que enjolinà d'amor la cort de França.
Però Diana és morta i fuig enrera
en lo quadro movible del que passa
prop de les naus que volen com falsilles;
i avui, això, és l'Anglora, la petita
que roda a peu descalç sobre l'arena,
l'Anglora jovincel: ella és la vida,
és lo veure-venir, la fada alegra
de tots aquells que s deixen dur per l'ona.

XXVIII

Guillem ja no pot més: sen va a Joan Roca:
—Escolta,—diu;—és cert això que conten
que l'Anglora és tant guapa i que t'agrada?
—Senyor,—ell li respon,—és tant plascenta
que aquí tots los patrons sempre se temen,
quan la troben al pas, que l'equipatge
no ls embruixi am sos ulls d'encantadora.
Diuen que té, alguns cops, mala mirada.
—I tu t'ho creus, tu a qui a la sirena
té agafat en son llaç?—digué lo princep.
—Jo? Si us he de ser franc, prou niuaria

amb aqueix passarell de la ribera,
no diria que no; però a la closca
un gra hi ha de tenir. No és pas possible!
Prou n'han vingut, sabeu, que la pretenen,
a cantar-li cançons, dir-li amoretes:
los escolta l meteix que si xiulessin.
Sols té un âmor: lo de rondar pels marges,
per mirallar-se allí tota soleta,
i a voltes per cullir la flor del Rose.
I no sap fer res més que passâ arena
del riu Ardeix, ofici de formiga,
per l'or arreplegar de les paioles,
que ab un cedaç d'aram ella allí tria.
—Molt bé!—cridà lo senyoret alegre.—
Los Argonautes som de la *Caburla*.
Conquistarem, ja que som en campanya,
lo Toisó d'Or, i la Medea... Voga!—

XXIX

Lo patró en eix moment cridava:—Imperi!—
i a la comanda atent Joan Roca, es tira
sobre l timó, a l'hora am tots los altres,
i d'un sol cop fan endreçar la rècula
cap al coster famós del Ermitatge,
per pendre-hi un barril de vi que pinta.
A la Taula del Rei és que s'acosten,
i mestre Apià, lo rei de la marina,
ha promès, al sortir, an els seus homes
que ls vol pagar lo vi del seu reiatge.
s la Taula del Rei una rodona,
un brot de roca viva que s'aixeca
al davant del Turnon, al mig de l'aigua.
Hi va esmorzar passant, segons ho diuen,
lo rei Sant Lluís, quan anava a la guerra
contra dels serrahins, allà al diable;
i hi han dinat després los reis que porten

corona a Condrieu. Formant un cercle,
al voltant de la gran taula de roca
la proa han arrambat. Del fons del barco
comencen a sortir les caceroles,
lo pa de blat, manats de llonganices
i formatges de cabra: tot se vessa!
La punta ls ganivets pica a les olles.
Ells menjen drets: així ls costors devoren.
Gracies a Déu, si ls manquen estovalles,
no ls manca l'apetit. Lo *batlle-mestre*,
a xancarrons sobre la bóta plena,
posada al mig, hi fa de cap de taula,
i, amb una mà sobre de la canella,
fa per cad'un rajar dins de les taces
lo most joiós que amb el sol enlluerna.
Visca lo rei! Acaben per la sopa,
barrejant am lo brou lo vi de festa,
perquè fa bon ventrell, segons ells diuen,
i xuclant dels platets a grans golades.

XXX

I tot seguit la ronda de l'Eireta (1),
que fa trontollâ ls barcos, va que brinca,
i vinguen cants. *Les noies de Valencia*
no saben fer l'amor; les de Provença
la fan de nit i jorn...— Va per l'Anglora!—
cridà Guillem.— Que, sense més saber-ne,
d'aquet most fort de vinya costaruda
mon primê glop és per la flor del Rose!
Lo segon és per esta aigua meteixa
en que la flor misteriosa s mira.
I el tercer és pel sol, per eix sol candi,
que a viure nos convida en l'alegria.
—Minyons,—digué patró Apià,—la vida

(1) Ball de les vores del Rose.

és un trafec semblant al de les barques:
dies bons i dolents. Així ab prudencia
cal bé marxar mentres les aigues riuen,
i en les rompents passar-les ben depressa.
L'home és nat pel treball: cal que navegui..
Que no men parlin pas d'eixos bagarròs
que mai estan contents. Aquell que rema,
al cap del mes, se troba la mesada;
lo qui té por d'omplîs la mà de bofies
capbussa al xuclador de la miseria.
Hi ha cinquanta anys al menos que navego
i he vist de tot. Però crec i asseguro
que un terme mig entre Realme i Imperi,
com entre l ser deixat i temerari,
cal ben guardar. També l'he correguda...
I bé, minyons: al bon Déu donem gracies,
i que al retorn ningú manqui a la colla! —

XXXI

Però — Visca l'Anglora! — crida l princep,
que ha tastat aquell vi tant bo del Rose.
I mentres pren lo sol la devallada
per sobre ls plans de Glun, detras les serres
que per ponent enfosquen la ribera,
lo rai de barques, am ses tendes blanques,
joiosament, tranquilament s'enfila
per anâ a fer escala a Valencia,
qual campanâ en la limpida planura
llanci lo nom de Sant Apolinari.

CANT QUART

CANT QUART

LES VENECIANES

XXXII

Fa bon dormir. Però tant prompte l'alba
fa fumejar la boira, o, com ne diuen,
la flor de l'aigua, sobre l curs del Rose,
a les barques renaix bellugadissa
i dels molins flotants van les volandes.
De son vell castellas entre les runes,
Crussol allà an el lluny recorda l'ira
del Baró dels Adrets: quan tota plena
tingué de sang de degollats catolics
una cisterna, un bany hi feia pendre
a sos infants, si és veritat com diuen,
per ancla-ls fins al cor tot lo seu odi.
Ans de barons, niu d'esparvers és ara.
A la segona van muntâ a Valencia
un bell aixam de dònes divertides,
al aire los cabells negres o rossos

am los grans pintes restellats de perles.
Dos cavallers que amb elles s'acompanyen
van carregats amb instruments de musica,
panderos, violins i fins bandurries.
Tot allò riu i crida i xarroteja,
entrepussant per entre la barcàda
i els munts de fardos que de tota mena
tot un vol de bastaixos fiquen dintre.
Los negociants, tot graves, am la panxa
coberta de grans joies que sorollen,
am lo dinê amagat a la cintura,
del cargament vigilen l'estivatge.

XXXIII

Pro la gent se remou. — A la baixada! —
ha cridat lo patró. I am la mà dreta
alçada sòbre l Rose, com un clergue
que invoca la potencia del Altissim,
se senya; i les barques, d'una a una,
prenen lo fil de l'aigua impetuosa
i es fiquen al bell mig de la riuada,
que les endú lleugeres com la fulla.
Engallardits per l'aire de les dònes
que am molt soroll en sa llengua s'esplaien,
los grans marxants hi viren i reviren
al seu voltant, com vora la ratera
ont hi ha agafades algunes grosses rates,
un gatas rondador los ulls hi obre.
Es fresc, lo temps; lo vent llombard que bufa
aixeribeix, disposa a l'alegria.
Un lionès s'acosta cap an elles:
— Eixos bonics pamets són de l'Italia?
— Sí, senyor, — li responen; — de Venecia,
la vila de cançons i de les gondoles.
— I on van d'eixa manera? — A Bellcaire.
— Potsê a plantar botiga de ninetes?

—Oh! No ho entén. Val més de papamosques.—
I es van fer coneixença. Les senyores
van a un cafè a cantar les serenates.
Los marxants van per fer los seus negocis:
dels basars de Llevant i els seus diposits,
dels comerciants de Nimes i de Tunis,
dels corredors de Marsella i Narbona,
dels botiguers d'Uzés, Alés i Agde,
dels traginers que duen o s'emporten
per lo camí de la Reina Gileta,
dels auverniats, dels llemosins de Tule
que pel camí de Regordan hi baixen,
diner trincant, van a comprâ ls efectes
que a fira de Bellcaire hi han a dojo.
Un mes de temps per dar-se la gran vida.
També en seran les belles cantadores,
és ben entès, si no los desagrada
un poc de passa-temps. Les braves dònes
elles no mai l'avorriment s'emporten,
i ni l'honesta bronca, ni lo riure,
ni les ballades són per a desplaure-les.
Tot això no fa pas dòna lleugera,
més han de menester fer bona gira,
que viatjant per places y montanyes,
per passa-temps tant sols i entretenir-se
per aquí i per allà, se fan molts gastos.
Més un cop lluny de casa los burgesos,
ja la miseria s'acabâ! Ells s'aixamplen
com los porcells, parlant ab reverencia,
que, al carrer avesats una vegada,
tenen, com se sol dir, tota la brida...
I no vulgueu ja més de riure!

XXXIV

—Imperi!—
comanda lo patró arrugant les celles,

que ha vist sortî, a mà dreta, una isla
que van rasant, naixent i graverosa.
I a la *Caburla,* ara, de què parlen?
D'aquelles guapes dònes que a Valencia
s'acaben d'embarcar. Josep Ribori,
entre les dents tot rosegant tabaco,
comença així:—Lo coneixeu, mestre Espue,
aquell que al entrepont jo l'he encaixada...
No és pas un home de contâ mentides.
I sabeu que m'ha dit? Que entre les dames
que venen al darrera fent follies
hi ha la duquesa de Berri.—Que feu bromes?
—No és broma, no.—Així deu ser aquella
dels rissos negres i els ulls que penetren.
—No, no, ha d'esser aquella emmonyada,
que fa lluhir a la cresta del pinte
dos grosses perles d'or.—Qui sap?—Caramba!
I no seria aquella tant rosseta
que juga l vano i no més fa que riure?
—Ja comprens bé, anem,—digué l Ribori,—
que una persona així, una princesa,
que vol reconquistar, costi l que costi,
lo trono del seu fill, no és pas tant tonta
per donar-se tant prompte ja a coneixer!
—Més aont aniria així?—Ah, necis!
No sabeu pas que avall en terra d'Arles
vers lo gran clar, entre ls estanys de Cordo,
hi ha un o dos mil escapadissos
que no volen servir de cap manera
al govern (1) d'ara i entre ls joncs habiten?
—Voleu dî ls desertors de la maresma?
—Sí, aqueixos caçadors de sangoneres,
de la Galejonière (2) els insumisos,
del terrer les esquerpes aucellades

(1) Lo govern de 1830, *le coquatre.*
(2) *Galejonière,* maresma d'aprop d'Arles, on se refugiaven los conscrits refractaris.

que en los correcs i terres movedices
dels aiguamolls fangosos que s'inunden,
donen mal temps als blaus que ls persegueixen...
Ve-te-la aquí l'armada tota llesta
de la Duquesa! — Més, que n diu lo princep?

XXXV

—Jo dic que n tal paratge res m'admira:
en l'esplendor d'aquesta vall tant clara,
sota les tendes de les vostres barques,
rellisquentes al gai corrent de l'ona,
poseu-hi aquí princeses o papisses,
emperatrius i encar que vulgueu fades:
vestides de celistia, d'or i porpra,
tota aqueixa bellesa m ve a la vista
tant vivent, llegitima i verdadera
com nosaltres meteix que l'aigua ns porta.
Veieu les flors de lis? Jo veig, compares,
la flor del Rose, al lluny, que se soleia
al mig-dia, ont anem... Com, Joan Roca?
Tardarem gaire encara? Defalleixo!
—No vindreu pas a menjar-vos ma sopa? —
respongué lo prouer. — Ves am cuidado, —
los qu'eren al timó varen cridar-li.
—Lo sol no s'ha aixecat per tots los homes?
Res de celos. L'Anglora cal que siga
com l'estrella llunyana on ningú arriba
i que fa llum per totes nostres barques.
En eix moment tal volta se pentina
del riu en una platja, encantadora,
lo seu cabell estarrufat pels aires
que am les fulles dels arbres joguinejen.
—D'anâ a desembullar-los-hi entre ls salzers
t'estimaries més, que va, gallofe,—
li digueren los homes de la *riga*,—
que d'empenye a la barra, eh? — Reialme! —

cridà patró Apià. I d'una volta
revirant lo timó tots a la una,
s'en van tornar valents a la maniobra.

XXXVI

—Princep, com deieu vos, a la ribera
tot s'hi pot veure: és com del món la roda, —
lo vell patró digué. —Teniu al papa:
tot habillat de blanc, i am la mà dreta
que us beneheix, de dalt de sa carrosa,
no l'havem vist dos cops? Una, lo pobre,
quan presoner de Roma se l'enduien
i amunt cap a París se l'emmenaven,
que, abatut pel desfici i la fadiga,
vingué a morir pel camí de Valencia;
l'altre quan Bonaparte per son *sacre*
lo féu anâ a buscâ, i, vulgues no vulgues,
va caldre que hi anés... Ah! Bonaparte!
aquell home insaciable de conquista,
que, enrotllant-nos a la seva fortuna,
nos féu sortir a Terreston enfòra,
i tant de temps mossegar lo cartutxo,
ell que, agitat per la febre continua,
tanta gent a matar va fer portar-ne,
que deien les nacions: «Cal que les vaques,
a la terra de França, facin homes!»
I bé! I si jo vos deia que a la riba,
aquí, del Rose, en 'quella carretera,
aquell gran home, lo llamp de la guerra,
a la desfeta havem vist que l portaven
com un pacient, sense poder, tot flonjo!
Lo portaven allà, a l'isla d'Elba...
Lo general Bertrand, a dins del cotxe,
s'asseia al seu costat: la galta palida,
i ab un mocador groc a sobre ls polsos,
ell, ahir emperador de tants de pobles,

'vui renegat dels seus, dels seus ministres,
de tots sos carnicers que l'incensaven,
devallava al galop... Com me n recordo!

XXXVII

Hi havia dònes (ai, desventurades!)
de qui ls seus nois havent mort al servici,
pel camí li cridaven: «Menja-homes!
Torneu-me an el meu fill!» En los vilatges,
los pagesos, apretant fort, terribles,
un escut de cinc francs, per a coneixe-l
alçant lo puny, li cridaven: «¡Al Rose
lo *castanyer,* lo *pelat!*» (1) Miserables!
Allò feia extremir... En l'infortuni,
aplanat, mut, meteix que un Ecce-Homo,
ell mirava allà al lluny, com insensible,
lo Rose que a la mar s'anava a pèrdre.
Amb un punt de parada, per la muda
que s'en fa dels cavalls, tota erissada,
am ganivet en mà, una hostalera
que a la porta un pollastre degollava,
així li va cridar: «¡Malehit, ah, monstre,
si jo t tenia aquí! A la gargamella
lo ganivet així t'enfonsaria!»
No l coneixia pas, i ell se li acosta
i — Què us ha fet? — li diu. — Dos fills tenia, —
respon la mare en dol que més s'irrita, —
dos bons minyons que semblaven dos torres,
i me ls ha fet matar en ses batalles.
— No moriran sinó am les estrelles, —
li respon ell am fondo de tristesa. —
Així com ells hagués pogut jo caure,

(1) Renoms que ls realistes havien tret al emperador en 1814, per alusió als castanyers de Corcega, d'ont era fill, i perquè s va fer pelar després de la batalla de Marengo.

que per la patria han mort al camp de gloria.
—I qui sou vos?—Jo soc,—diu,—l'imperaire.—
Ai, pobra dòna! (Jo us exclamo, princep!)
De genollons als peus desconsolada
ja li besa les mans tota esmarrida
demanant-li perdó, desfeta en llagrimes.—

XXXVIII

I mestre Apià, interrompent-se: — Imperi! —
crida soptat, aixugant-se les celles,
lo berret a la mà. — Ah! Com a home
per a trobar-ne un altre de sa pasta
caldria corre molt! — Senyors, alerta! —
los criden los raiers d'uns rais de fusta
que van baixant per entre mig del Rose.
—D'on ve lo rai, gorrins? — Ve de l'Isera.
—Porteu una rastrera ben famosa!
—N'hi ha per vint mil francs.—Fusta marina?
—Es per Tolon... Mireu-vos quines peces!
Calia-ls veure al cim de la montanya,
quan saltaven dels alts per les escletxes,
abans de ser lligats am la resolta!
Aquí hi ha faigs, sabines, hi ha roures
de més de dos cents anys, sens massa dir-ne.
Això ve de Vercors, de Terra Freda,
d'aquells boscassos de la Gran Chartrosa,
amunt, del nom de Déu! — Unes grans peces...
No us aneu a estellar contra les piles
del Pont-Sant-Esperit! — Per tots n'hi hauria
que potsê l pont sen aniria enlaire.
A la barra! A la barra! — Adéu-siau, dropos.
—Adéu-siau, menjaires!

XXXIX

Vers la proa
se són trobats Joan Roca i lo princep.
—Sabeu que heu de firar alguna cosa
a la petita Anglora, aquet viatge?
—De bo? Creieu qu'ella vindrà a Bellcaire?
—A casa dels marxants cal qu'ella vinga
de palles d'or a vendre sa cullita.
—Voga seguit! D'aquella gran natura
que de les prades de Lió us fascina,
a mi m complau de saludar en ella
la prima-flor, la natural regina.
—A mesura, senyor, que a sa presencia
nos acostem baixant de *lona* en *lona* (1),
veureu lo riu com aixampla ses ribes
i venen los amors que hi capbucejen.
Deixeu passar lo Cingle i sa torre
malehida que allí veieu que penja
desde que als Hugonots algunes monjes
un cop los van obrir les seves reixes;
Charmes i Bell Castell, aon lo Rose,
descavat per l'Eirieu, tant s'hi enfonsa;
i Pedra Grossa i Sant Llorenç del Papa,
i allà al lluny les Cevennes... De la Volta
anem deixant les isles que verdejen,
aon castors i llúdrigues s'hi troben,
amb aquella que n diuen Mira-i-guarda-t!...
Veurem Cruas, Roca Mora la Negra,
i tirarem l'amarra al port d'Ancona.—

(1) Troç del Rose, paratge on l'aigua està en calma.

XL

Al port d'Ancona encar no han fet mossada,
que nova carga han pres. Força n'hi hagi!
Més, quina olor que fa! A la *Caburla*
han embarcat vint sacs de violetes
que porten a Bellcaire: és la cullita
que s'ha fet a Mezenc, a Santa Eularia
i cap a la Gran Serra i la Vall Droma.
De la gran assecada de coll-tortes
lo Rose tot sencer prest se perfuma.
A sobre l pit del Rose, tot ple d'illes,
sos tebis raigs extén la soleiada
sobre ls regolfs que brillants se cargolen
i l'un dins l'altre rebullint se perden;
sobre ls bosquets on los aubis se veuen,
am sos troncs alts i llisos que blanquejen,
rodons i fins, que de lluny semblen cuixes
d'una nimfa gegant o una deessa.
Dels *segonaus* (1) verdejen les jonqueres
en los canyars; los talla-palla a colles
fan «tiro! sarro!» als costers que s'allunyen
o s'acosten i tallen la ribera;
los voltors volen describint grans cercles,
o roden los falcons per les altures.
Entre les vores mudes, solitaries,
tranquila va baixant la llarga flota,
i al seu voltant és tal l'extesa d'aigua,
i fins a tal punt és vast aquell silenci,
que a mil llegües del món sembla que's troba.

(1) Terrenos del costat del Rose, entre'l riu i els dics.

XLI

Planxa d'acer, les àmples aigües tristes
fan venir sòn i donen ubriaguesa.
Sota del tenderol de la gran barca
somnieja l princep. Oh! Quin viure!
Ajegut en sa manta a ratlles rojes
ont hi ha brodat lo Corn d'argent d'Orange,
els ulls mig closos, mirà al blau de l'aigua
emmirallar-se ls llargaruts pollancres
que fugen am les freixes i am los salics
los esperons, illots, rastells de pedra.
Endormiscat, relliscant sobre l'ona,
veu per amunt que passen de filera
los castells color d'or, am ses torretes,
remembradorsd'uns temps que al llunyse perden,
d'unes llegendes tant meravelloses!
Sent l'infinit plaer de veure-s lliure
de vanitats i inepcies de la vida.
Un dolç desig d'amor lo pren: somnia
a l'Eva inconeguda que l'espera
qui sap aon, lo cor en flor, soleta,
i que creurà potser en sa paraula
si li diu que la vol. I tot tremola
d'embessonar sa vaga jovenesa
am lo rebrot de la bella criatura,
i de perdre-s amb ella en los boscatges,
bevent d'un cop l'oblit de tot lo altre.

XLII

I de sopte ls sòns dolços d'una musica
a l'altra barca del darrera s senten,
i unes veus molt clares i armonioses
l'amplitut del riu omplenen de delicia.
Les venecianes semblen tres sirenes,
que alegrament esta cançó cantaven:

«A vora la marina,
tot rentant-se ls peus,
a la bella Norina
li va caure l'anell.

Un pescador passava,
que va en lo seu barquet,
i que per tot buscava
per omplir son saquet.

Pescadô am barba rossa,
per tu hi haurà un florí
si m pesques dins de l'ona
lo meu anell d'or fi.

A dins del mar se llença
lo pescadô inflamat:
—Pren-lo, Norina bella,
l'anell que hi ha tombat.—

Sa bossa ella obra:
—Vet-aquí l pagament.
—Un petó de ta boca:
jo no cobro altrament.

—Oh! De dia no s besa:
potsê ns veuria algú.
—De nit, a la glorieta,
no ns hi veurà ningú.

—Més la lluna clareja
amunt, en lo cel gran.
—Dintre del bosc que ombreja
mos braços t'enclouran.

—La rosa del meu pit
cambiarà de color.
—Al roser cal punxar-se
ans que caiga la flor.

—Deixa-m estar, pescaire:
tinc por del meu marit.
—I jo no l temo gaire,
per meixant que sigui!

Sobre ma nau, que branda,
fugirem ben al fresc,
que soc princep d'Holanda
i no tinc por de res.»

—Oh! La flamant cançó! Bella Venecia!—
va murmurant lo princep, que somnia,
mig dormit, en sa nau.—¡Oh barcaroles
que a la vesprada munteu les *Plassetes*
del Gran Canal silenciós i del Lido,
en ma beatitut valtres breceu-me!
I prou de pensaments, que la saviesa
és de deixâ-s portar per l'aigua folla
a la gracia de Déu, meteix que un cigne,
tot replegant lo cap a sota l'ala.—
Les dames venecianes no són tontes,
i saben ja que un princep voga amb elles,
i tiren sos filats en l'ona blava
tot cantant la cançó del rei d'Holanda.
Però és molt fi aquell peix, i haurem de veure
si, fascinat per elles, fort de testa,
queda en lo fil o passa per la malla.

CANT CINQUÈ

CANT CINQUÈ

L'ANGLORA

XLIII.

Al temps que aixís devalla la *Caburla*,
de tard en tard creuant un altre rengle
de barques que am la cabria, del gran Rose
remonten la corrent, van desfilant-ne
comes i puigs; lo Robelló, que endintre
rega a Montelimar; després l'estribo
de gran iglesia amunt apuntalada
sobre l roc de Vivié; vers l'altra riba,
l'abim del Negre Gorg, que, quan arriba
Nadal, cada any s'hi senten les campanes,
a mitja nit, d'aquell convent de monjes
que en altre temps hi va desapareixer.
Lo castellas que a son indret se veia,
per una cova sota l riu cavada,
s'unia am lo convent, deien. —Alerta!—
Lo timoner, soptat, dóna la volta:

han rascat l'esperó de Mala Mosca.
Rapida, la remolca entra a l'enclusa
estreta i perillosa de Donzere,
aon, passant, ferotges los espien
en rocs les Tres Donzelles convertides.
Esperaven allí, totes tres dretes,
llurs cavallers, anats a Terra Santa,
i tot mirant venî a lo llarc de l'aigua,
tant mal fa d'esperar la melangia,
que al cap de temps se van tornar de pedra.
Passen lo Burg, on Sant Aniol lo diaca
hi exorcisà l déu Mitra; descobreixen
a per allà del mont Ventor la gepa,
per ací lo Mezenc dit de Cevennes,
i per avall los grans arcs assombrosos
del Pont-Sant-Esperit, fet per miracle;
i, perdut entre ls arbres, al fi aborden
al Malatrà, allí on l'Ardeix s'aboca,
i aon per pô a les graves perilloses
embarcaran al home de la muda.

XLIV

—Veu-se-la allí!—cridaren de les barques.—
Amb ança l braç que apoia en la cintura,
vora del riu, vestida dels diumenges,
i portant lo cabas de sarga fina,
l'Anglora ja ns espera somrienta.
Perquè amb aquella gent de les barcasses
s'havia poc a poc fet molt amiga,
tot bromejant i fadejant, la noia.
Des que era al món sortia a la ribera
per a veure venir les *sisselandes*,
lleugeres tallant l'aigua a la baixada,
am carga de castanyes i altres viures,
i am lo seu envelat de tela blanca
que guardava del sol la mercancia.

Los mariners de les ventrudes barques,
al veure-la guaitar sobre la riba,
li tiraven de lluny pomes vermelles,
o bé peres tendrals, a esgarrapades,
dins la falda que a voltes extenia.
Doncs tots la coneixien a l'Anglora,
com li havien tret per motejar-la,
perquè havia crescut sobre l'arena,
arrocegant-se nua per la platja,
al bat del sol, com una sargantilla.
Després se va fer gran, aixerideta,
i bonica no poc. Era morena,
més d'un moreno clar: quasi pot dir-se
que lo rebat del sol daurat l'havia;
i sos ulls de perdiu, am molta pena
sabrieu dir si reien de criatura,
o de folla alegria, o bé d'astucia.

XLV

De genollons o dreta, en l'aigua baixa,
seguint les vores tot lo dia atenta,
am son cedaç d'aram ella triava,
perdudes en l'arena i la gavilla,
palletes d'or que tenues i rares
l'Ardeix arrastra després de les plujes.
Rentades i rentades, les paioles
s'enganxaven lluentes a la borra
d'una pell de moltó; i ben contentà
la pobre quan guanyava una moneda
de dotze o quinze sous, un dia amb altre.
Germanets i germanes en niuada,
petjant peus nusos per l'arena morta,
un aquí, altre enllà, per la ribera
li anaven replegant les cedaçades.
La maré a la barraca feia sopes
o apedaçava, ascridassant-los sempre:

«Qui us pot donar l'abast, destroçadores!»
Lo seu home, el gros Toni, era guiaire.
Al Pont-Sant-Esperit, on cal coneixer
los gorcs i les corrents per no estellar-se
contra esperons de roques molt traidores,
passava les barcasses de baixada.
Eren d'Aramon, i vora l Rose,
remuntant-lo am la pesca de la llissa,
havien plantat pal i penjat l'olla
en 'quell recó, dintre d'una barraca
feta de pedra seca en una altura,
per la por del Ardeix i ses crescudes;
perquè no s pot jugâ amb aquella tuna
de ribera rabiosa, quan s'abrava
inflada per les plujes, que fa creixer
lo Rose de vint pams.

XLVI

Doncs a l'Anglora,
sense re al cap, o bé am cofia vermella,
los marins de Condrieu i d'Andanceta
sempre la retrovaven al passatge;
de manera que al fer la devallada
un cop havent passat les Tres Donzelles
i atravessat les isles Margarides,
al descobrir lo roc de Pedra Ampla:
—Anem,—deien cofois,—prompte a reveure
al Malatrà papellonant l'Anglora!—
I això tant sols ja ls pessigollejava
més que un trago de vi dins de la gola.
I tant prompte la veien, trafegada,
remenant son cedaç a la llum plena,
les anagües alçades fins a cuixa
i el gipó tot obert com una rosa,
rosa de bosc que beu la soleiada:
—Eh, ep!—cridaven i li feien signes.—

Aquella Anglora encar no ha fet fortuna?
—Ai, pobra,—responia la xicota,—
que d'or los de Rayú no n giten gaire
an el Ardéix... Sabeu que diu lo ditxó:
«Pescador, çąçadô i d'or busçador...»
—Pobrissó!—Justa. Aneu molt depressa!
—Lo Rose és alt i no consent parada,
bona mossa. Al tornar de pujada,
quan los cavalls tiraran de la sirga
i haurem estat ja en la terra d'Argensa,
amarrarem an els troncs de la riba
i et durem dàtils... Aont és ton pare?
—Es al gran Malatrà: allí us espera.
Bon viatge als mariners!—Adéu, minyona.—

XLVII

Prou n'hi havia un que de la tenda,
sempre l darrer de tot l'equipatge,
saludava, marxant, a la minyona
tot tirant-li petons a la volada.
Era un galan minyó de Sant Maurici,
que sobre l coll, i sense cap ajuda,
es sabia carregâ una bóta plena
de sis barrals (1). Son nom era Joan Roca:
un bru masclas d'aquella forta raça
de riberencs, de l'aigua delfinenca,
que sobre ls plecs i gravés del riu,
entremig del Reialme i del Imperi,
lo meteix guien rais que saboianes.
Ans de sortir, sa mare cada volta
li deia: —Ai, fill meu, lo cor se m nua
de veure-t anâ avall am 'quelles barques
que la meitat del temps tornen desfetes,
o que, desamparades, allà queden.

(1) Antiga mesura de 30, 40 o 50 litres, segons lo país.

De set xicots, dels que tu ets lo més magre,
puix eren els demés uns minyonassos,
no m quedes més que tu. Les filles palides
del país pla, allà baix a la Provença,
tots me ls han presos, l'un després de l'altre.
Amb aquella hostalera que era viuda,
lo gran s'hi ha quedat casat i amo;
lo petit, per allí als graus del Rose,
segons diuen, s'ha fet escandallaire;
n'hi ha dos que s'han casat amb arlesianes
i que embusterejant fan prou de viure;
i dos que a Avinyó han pres contracta
per a fer de bastaix. Amb una banda
de minyons com tenia, a ma vellesa,
si tu també ten vas a corre l Rose,
exposada me veig a estar soleta.
—Mare,—deia Joan Roca,—les minyones
que porten al cabell lo vellut d'Arles,
ni menos les bojetes de l'Uveze,
ni tampoc les rialleres de la Sorga
'am ses gracioses cofies catalanes
que al vent terral sos dos betons voleien,
mai me faran, ja pots està tranquila,
oblidar nostres noies rodonetes
i el color de ses galtes sanitoses.
—Ah!—la vella digué.—I que reservades
i perfectes que són! Guarden gallines
tot filant en son fus lo floc de canem;
munyen les cabres, baten la mantega
i am los boixets teixeixen les puntilles.
Té, sense anâ més lluny, com fa la filla
del Carmetan, qu'és una gran minyona:
per quan morin sos pares ells li deixen
vinyes i prats i moltes altres terres.
I que no deuen res, ho sents? —Sí, mare!—

XLVIII

I això i molt més. Però a cada sortida
la meteixa cançó. Però Joan Roca,
un cop muntat del barco a la coberta,
i navegant, portat pel curs de l'aigua,
cap aquell lloc de la Provença clara,
¡adéu les grosses filles de Serreres,
d'Ampuis i Glun, de Serves i el Peatge!
En respirant l'aire lliure del Rose,
axís que s veien, ell i els camarades,
amos en ple d'aquell reialme liquid,
d'aquell imperi del Mistral ferestec,
que s'espandeix al lluny per les collades,
tot gran de sol a sol i d'aura en aura,
d'un orgull fantasiós estaven ebris,
i en tot lo món se creien invencibles.
An ells lo most tant fi de l'Ermitatge
i el vi calent de la Costa Rostida
que pel camí alegre, visca l trago!
s'hi foradaven sempre algunes peces,
sempre n colaven dues o tres bótes.
Amb ells! Les grans ollades que s sobrixen
i els grossos talls d'aquell bou a la doba,
que lo llorer perfuma dintre l'olla;
i los faisans de l'isla Pibuleta;
i els pollastres d'avall, de Roca Mora,
nodrits a dojo am lo mill d'escombra;
i los conills de lo Castell del Papa
assahonats am lo vi de la Nerto!
Amb ells! Les abraçades de les xiques,
a les fosques, per dins les alberedes,
quan per anâ a dormî als vespres paraven
als grans hostals que s troben a ribera!
No estaven pas mal dats los crits de mando,
que entre les dues ribes se sentien
de dalt baix ressonâ: Realme! Imperi!

Los condrillencs, patrons de la ribera,
eren reis verdaders i conquistaires.
Vers la Provença, aquella Palestina
aon lo Rose, am tota son amplaria,
abraça l'isla immensa de Camarga;
vers la Provença, aon l'oliva posa
a les pendents de totes les costeres;
vers lo país on corre la Tarasca,
on de dia, an el sol, dança la Vella (1),
ont a la nit tant l'estrellada brilla,
ells, los barquers que porten l'abundancia,
devallaven rebent la benvinguda.

XLIX

Així que s veia per amunt la fila
de *sisselandes*, sabines i penelles,
amarrades a cua una de l'altra,
am los condrillencs drets sobre la popa,
braços alçats, a l'hora dant l'empenta
an el timó, i després deixant-los caure,
la gent de terra ls deien de la riba:
—Menja-cabrits! Culs de pell! Nas de mantega!—
I els colossos bonatxos: — Menja-anxoves!
Camina! Que tens por la terra t manqui?—
responien amb una cridadissa.
I tot al llarc d'antiga galejada
va retentir en lo parlar del poble;
i tot al llarc, sobre ls talús de pedra,
dels portillons que lo gran riu vorejen,
per beure, hivern i istiu, venien noies
am lo plat a la mà, o tot fent mitja,
de cara al riu, i am lo cap molt alerta.
Tot relliscant, però, en l'ona llisa,
los condrillencs aquí tots s'engallaven

(1) Lo miratge, o espejisme.

i de les naus, fent-los la rialleta,
—Anem: ¿voleu venir, — cridaven, — noies,
am nosaltres a Arlés?—No estem pas llestes!
Un altre cop! — I les barques filaven,
balandrejant, per entre mig les isles.
Just lo pilot, plantat sobre l combés,
cap al davant los ulls oberts i fixos
per evitar les gepes de la roca,
de tant en tant virava un poc la barra.

CANT SISÈ

CANT SISÈ

LO DRAC

L

Oh, la forta atracció de l'aigua blava,
quan la sang se remou a dins les venes!
L'aigua que riu i corre enjogaçada
entre ls palets, am los pagells que boten
i agafen, tot saltant, les senyoretes,
i els mosquits dels herbeis de la ribera!
L'aigua clara i cruel; sí, l'aigua pèrfida
que fascina i encanta l'ignocencia
tot fent lluir los tremolins de l'ona
de son mirall. — Fillets, — a la vetllada,
de tant en tant, la mare ls repetia,
als seus fills, a l'Anglora; — ai, filletes,
vers la blavor de l'aigua esmortuïda,
ni cap als clots on remolina negra,
d'anâ-us mai a ficar no se us intenti!
Sempre ho he sentit dir: sota del Rose

(pobre d'aquell que hi fes la relliscada!),
dins de profunditats desconegudes,
desde que l món és món, hi ha una fantasma
que li diuen lo Drac. Es gros, superbo,
i igual que una llamprea se retorça
als embuts xucladors, aon blanqueja,
am sos dos ulls de glaç que us atravessen.
Té l pel llarc, verdós, flonjo com l'alga
que sobre l cap li flota al brand de l'ona.
I té sos dits, los grossos, segons diuen,
palmats com un *flamant* (1) de la Camarga,
i dos ales de peix sobre l'esquena
fines i transparents com blondes blaves.
Am los ulls mig tancats, nu com un verme,
hi ha qui l'ha vist, al fons d'una clotada,
repantigat al sol sobre l'arena,
com llargandaix que pren la soleiada,
am la testa caiguda sobre ls colzos.
Tot rodant, sota l'aigua, al clar de lluna,
també hi ha qui l'ha vist a l'enxarcada
averar d'amagat les flors del iris
i de l'herba d'infern. Prò lo temible,
ah, xiquets! és açò...

LI

Un dia, es conta,
a vora de Bellcaire una minyona
rentava la bugada dins del Rose,
i, tot picant la roba, am gran sorpresa
vegé, dins la corrent de la riuada,
lo Drac, fresc i aixerit, meteix qu'un nuvi,
que a travers l'aigua clara feia signes.
—Vina!—li murmurava una veu dolça.—
Vina, i t'ensenyaré, bella minyona,

(1) Aucell que té les ales de color de foc.

CANT SETÈ

LA FONT DE TURNE

LV

Hont erem? La flota condrillenca,
al fil de l'ona entrava al arxipelac
del Malatrà, ple d'arbres i verdura,
quan, tota somrient, sobre la riba
aparegué, com ja s'ha dit, l'Anglora.
— Alto! — crida l patró d'aquelles barques,
tot extenent lo braç en travessera.
Se tira un cap a terra, la minyona
lo cargola amb un tronc, l'amic Joan Roca
destaca la llanxeta, i — Aixerida,
anem, — diu, — salta a dins, no peses gaire. —
I suaument la pren per la cintura,
i l'issa dins la nau, alça, salero!
Cada un li ve a tocar les cinc sardines,
cada un li fa: — I bé: què diu l'Anglora?
— Sempre bé de vosaltres. — I cullita,

n'hi ha, aquest any?—No n sobra en les arenes;
però, mai menos, va! Força temps duri!—
Desamarrat lo cap, tiren enfòra,
a buscâ l gros pilot del pont, i via!
I tots van a fer broma am la minyona,
que a la proa del barco s'ha asseguda.
Joan Roca hi va i li diu: — Santa que canta! (1)
Sinó que tens més seny que jo, Anglora,
saps què podriem fer? — No encara, digues.
—I bé: demà, a la nit, allí a Bellcaire
aniriem a veure les comedies;
de bracet, cap al Prat, tot fent parella,
veuriem les gitanes que endevinen,
i ens fariem tirar, doncs, la planeta;
voltariem per totes les barraques,
i et comprava un anell... — De què, de vidre?
—No pas de vidre, d'or. Acabat fira,
te duré de promesa a Sant Maurici.
—Bon Déu! — tot bromejant digué la noia.—
Per quedâ-m tot l'any allà soleta,
amb una gent que l parlâ m fa riure?
—Ah! Vès, que nostres bons raiers fan planta
dançant plegats sobre nostres astores...
—Joan Roca, no. I, té, vols que te l digui
tot lo meu gran desig? Tu ets molt bon noi,
ets gran, ets fort, ets (com diu lo meu pare)
un riberenc de la primera lleva...
Però, minyó, se t'ha avançat un altre,
un que dins los regolfs, cap a l'abisme,
als xucladors, als clots, a les colzades,
t'empassaria, et negaria, pobre!
si t trobava pescant entre ses aigues.—
I va esclafir la noia am gran rialla:
tal una pesquerola quan capbussa
per agafâ un peixet i se l'emporta.

(1) Exclamació popular.

LVI

Mentres que l'altre, trist, queda en silenci,
del tenderol aon dormia, el princep
Guillem d'Orange apareix com un astre:
vet-aquí surt, portant a la mà dreta
un brot de jonc florit que sobre l'ona
acaba de cullir desde la barca,
i cantejant, tot somnolent encara,
a mitja veu, la cançó de Venecia:

Sobre ma nau que branda
fugirem lluny al fresc,
que soc princep d'Holanda
i no tinc por de re!

—Té! Que pot-sê és aquell? — li diu Joan Roca,
tot corrent al timó, d'on li cridava
patró Apià: — Ep! Que li dius lo cuento
de Barba Blava, o de la Melusina,
an aqueixa noieta? — Pro l'Anglora,
aixís que al princep veu de cabells rossos,
perd lo color, se queda esblanqueïda:
la sang li fa un trasvals a dins ses venes,
que de poc cau en sec desvanescuda.
— Es ell! Es ell! — cridà com una boja,
tot arrapant-se a reculons al barco;
i com a un déu lo veya la pobreta,
tremolant amorosa, embadalida,
com un aucell a qui la serp se l xucla
mirant-lo fit a fit, badant la gola,
que irresistiblement hi té de caure.
L'esperit i lo cor en meravella,
tot somrient, i am cara molt faenta,
Guillem li diu: — Te regonec, est ella,
flor del Rose, florida sobre l'aigua,
flor de la ditxa que jo he vist en somnis,

petita flor, la ben trobada sies! —
I respon, tot de cop ella, enardida:
— Te regonec, oh Drac! A sota l'ona
t'he vist en mà lo jonc florit que portes.
Per ta barbeta d'or, per ta pell blanca;
tos ulls de glaç, que embruixen i s'endinzen,
ja veig qui ets. — Guillem la flor li dóna,
i ja tots dos, lligats per lo misteri,
s'han estremit. Perquè ls amors fan via,
un cop dins de la nau que se ls emporta,
predestinats, am l'ona.

LVII

Les arcades
del Pont-Sant-Esperit, tant prodigioses,
los passen en triomf sobre la testa.
Baixant lo front, tots los barquers saluden
Sant Nicolau dins sa antiga capella,
en runes per avui, prò que amparava,
als temps antics «l'arcada marinera»
per sa obertura que és tant perillosa
que ls barcos allí perduts no hi ha qui ls compti.
La Provença apareix, perquè és sa entrada
lo Pont-Sant-Esperit am ses pilastres
i els seus vint arcs que arrogants se dobleguen
a guisa de corona sobre l Rose.
Eixa és la porta santa i coronera
de la terra d'amor. L'arbre d'olives,
los magraners gallarts am sa florida
i els mills de grans i rosses cabelleres
adornen ja los riverals i costes.
La plana ja s'extén, los brots verdejen,
en la claror lo cel s'emparadisa,
los ubacs del Ventur se deixen veure;
al principet d'Orange i la petita
replegadora d'or los sembla que entren

dins la benedicció. Ell se delecta
(ah, la beguda fresca i deliciosa!)
a beure dins d'aquella jovenesa
la vida al seu surgir que bull i brolla
l'emmeravellament d'ànima nova,
que a tots los resplandors somriu dalint-se,
que a la seva ilusió s lliura i entrega.

LVIII

Del dolç filtre d'amor ella ubriaga,
en 'quell hermós senyor que tant l'encisa
hi retrova de ple l Drac que dins l'ona
al tremolor blanquinós de la lluna
l'ha tants de cops plenament fascinada,
i no té res d'estrany que l Déu del Rose
se complaga a vagar, per son capritxo,
am les barques i gent de la ribera.
No s veu pas als castors, dins de les cales,
posar-se en vaixells per amagar-se,
que cal pagâ-ls per arribâ-ls a treure.
Patró Apià, el gros Toni, i molts altres,
cap al rocas, amunt, vora Dunzera,
no l'han pas vist al Drac sota la forma
d'un serpent gros, sortir fòra del Rose,
troços endins, ficâ-s per les sembrades,
doblegant les espigues en tals ones,
que l pilot de la por va tenir febra
i en tot son cos li sortí una malura.
No l'han pas vist també a la ribera
del petit Rose, al temps de la sega,
esquitllâ-s poc a poc dins les enagües
d'alguna espigolera mig dormida,
i, tot entortolligant-se a sa cintura
estrenyer-la suaument am ses anelles
i xuclar-li los pits, fins que ve a caure,
ja tot saciat de llet i d'ubriaguesa!

se va enlairant així, los ulls encesos
i d'esglai fins sa cara sanc-beguda.
Més ell, Guillem, encantat del encontre
que en ple país d'encantament l'aixeca,
—Sí, — li respon am flema, — de l'Holanda
jo t portaré per tot, bona amigueta!
Del principat morganatic que m toca,
d'Orange, ets tu la fabulosa ondina,
tu la fada seras, tu la morgana! —
I tot rient los mariners digueren:
—L'haveu sentit? Prou ha perdut la bruixula...
Haurà begut, la pobra, a font de Turne,
que, com se sap, fa trastornar la testa. —
Damunt del molinet, aixarrancada,
pica de peus Anglora, somrienta,
i mirant-la, amb ull fer, diu a la xusma:
—Parleu-ne poc, sabeu, gent de marina,
d'aquella font, allí, — cridà irritada. —
Vostra sort està escrita en la roca!
—Nostra sort? De què parla l'encantada?
Pareix que avui té l dia de la lluna,—
botzinen los barquers los uns amb altres.

LXI

Tranquilament, al curs de l'aigua bella,
les barques van passant vora unes isles.
Eren entre Murnas i Sant Esteve
de Sort (aquell reparo d'escumaires).
Quan un infant ve al món, segons se conta,
per provar-lo l tiren dins del Rose:
si sen surt viu ja és bo per la marina,
o per robar (1). A dins de la resclosa,
emmurallada per les fortaleses,

(1) Hi ha un proverbi provençal que diu: *Gènt de marino, gènt de rapino.*

per on Montbrú va llançâ als salta-barris (1)
i que son nom roda encara terrible,
am los voltors per sobre les ruïnes,
entraven les set barques d'enfilada.
Meteix que una sibila, aquí la verge,
enlairant son braç nu, ensoperbida
per l'embriagament que l'encervella,
digué: —La font de Turne és un oracle!
La font de Turne, aquells que l'hagen vista,
de mentî m guardaran, si hi teniu dupte.
L'aigua hi surt d'un roquer, ple de ceps frestecs,
clematites i boixos i figueres,
formant un llac (lo Gorg Gran l'anomenen).
A la paret del roc, en un gran quadro
que mira cap al Rose, hi ha dessobre
esculpits desde fa... qui sap quants segles,
lo Sol i la Mala Lluna que espien.
Vers la meitat hi ha un bou i un escorpí que al [ventre
va per fiblâ-l; un goç com qui l mossega,
i una serp... que als seus peus se caragola.
Lo brau, més fort que tots, los planta cara,
i un jovenet, amb un mantell que flota,
un jove molt valent, am la gorreta
de llibert, li enfonza al coll sa daga
i el cot. Damunt d'aquet mostatge
un corp esgarrifós extén ses ales.
Endevini-l qui puga aquet misteri!

LXII

I va mirar com una iluminada
als barquers que la volten en rodona.
—Jo, escolteu!—afegí desseguida.—
De *mulla* en *mulla* un jorn buscant paioles,
de la vora del riu vaig allunyar-me;

(1) Sobrenom de la gent de Mornas (salta-muralles).

i una vella bruixa burguesana (1)
me va sortî i digué: «Mira l'entalladura
que hi ha sobre aqueix roc! Aquelles fades
que al temps passat poblaven nostres grutes,
xiqueta, elles són qui l'han gravada.
Lo bou que veus, aqueix brau que treballa
devall la llum del sol i de la lluna,
an el bell mig, saps lo que representa?
Figura an els barquers antics del Rose,
que per tot los ataca i los congria
la gran malignitat i el bram de l'ona.
Aquell serpent que a sota s caragola,
allò és lo Drac, lo déu de la ribera;
i el jove que an el brau clava l'espasa,
lo jove fort, lo que s cobreix la testa
am lo gorret vermell (recorda-t, noia,
de lo que t dic), aquet ha de fer perdre,
ha de matar nostra gent marinera
lo dia que per sempre d'estes aigües
sen anirà lo Drac, que n'és lo geni». —

LXIII

Los barquers ja no reien: per les ribes,
de temps en temps, s'oïen corre noves
d'auguri prou dolent. Sobre la barca
los senyors de Lió sovint parlaven
de grossos bastiments que, am foc per maquina,
sense cavalls que tiren, sense cordes,
remuntaven contra aigua. — Oh! ¿Hi ha ximples
capaços de dar fe a aqueixes falornies? —
bramava mestre Apià quan se parlava
d'aquelles invencions. — Si pogués esser,
doncs, ¿què ferien tanta gent, tants homes

(1) Del Burg-Sant-Aniol, ont hi ha la font de Turne, amb un baix-relleu consagrat al déu Mitra.

que viuen del tragí de la ribera,
los carreters, matelots i rigaires,
bastaixos i corders, tota la massa
que formigueja, fa soroll i ompla
i anima i fa l'honor de lo gran Rose?—
Més no veien, malhaja! que n'hi hauria,
a cops de rem, per doblegar i extendre
tots los perduts explotadors del poble,
de filosops busca-raons i bretols.
Una aprensió, però, era visible
que acabava de pendre-ls, am les cares.
I no era sense por que Joan Roca,
preocupat per tant terboles causes,
lo jovencel estrany examinava
que l matí abans a dins de la penella,
sense saber d'aon, compareixia.

CANT VUITÈ

CANT VUITÈ

A HORITZO SENS FI

LXIV

Devall del tenderol lo ros bell-home,
poc a poquet, aprés, guiat havia
am l'Anglora a un recó a sentar-se a l'ombra.
L'encant suau, o l'ilusió volguda
del llarc mirar a l'aigua enganyadora,
l'havia al cap de temps ben agafada
a la pobra xicota del guiaire;
i am sos ulls avispats de perdigana,
on sempre espurnejava una follia,
am son nas incitant i llavis rojos,
ah! no n calia tant, vos asseguro,
per a donâ l seu mal al jove princep.
—Però, en què, doncs, —aquet li repetia,—
m'has conegut? — La fascinada noia
li respongué: — Ja t'ho he dit, mon mestre:
la flor de jonc que tu m'has oferida

¿no és pas la que portaves dins de l'ona
quan jo t vegí al vesllum de la lluna,
atraient-me vers tu, tot fent-me signes
i arribant-me a embruixâ am mil monadetes,
talment que d'allavors jo só ta esclava,
i si m deies no més: «Jo vull que vingues,
fugint am mi, fins al cap de la terra,
sense parar, marxant a brida extesa,
com ho fa aquell famós cavall terrestre
que a galop, a galop i sense brida,
dóna la volta al món sempre corrent-ne»,
men 'niria volant! — Prò, si, ma bella,
jo t deia que t'enganyes i que parles
al fill del rei d'Holanda? — desseguida
li preguntà Guillem. — Oh Drac, — l'Anglora
li respongué, — diria que t trasmudes
en tota forma que t'és agradosa;
diria que t'has fet princep d'Orange
(com ho fas creure a tota la barcada)
per un capritxo estrany o fantasia
que l meu cap no pot arribâ a entendre...
Però jo t conec bé, de llarga fetxa,
oh mon bell Drac: de què val que t'amaguis?
T'he endevinat per ton aire de princep,
per ta carn jovenil, fresca com l'aigua,
tos ulls blavencs i ta barbeta rossa,
daurada i fina més que l lliri-bova.—

LXV

A això, no és cert? res hi havia a respondre,
sinó abraçar ben fort a la bojeta.
Davant la fe que aixís la divinisa
(amor, se sap, que amb amor se paga),
Guillem d'un foc diví sent en ses venes
encendre-s lo transport, corre la flama.
I an els braços l'un d'altres capbussen,

a no saber dels dos, ell o l'Anglora,
qui està més fascinat o 's sent més ebri.
I vogaven les naus, totes soletes,
entremig d'uns costers, arrenglerades,
per la corrent, entre molts llarcs silencis.
De tant en tant algun castor se veia,
per pendre halè, que treia l cap de l'aigua
i s'enfonsava altre cop tot desseguida;
i a ran del riu volaven aurenetes
que a l'aresta dels toldos movediços
s'anaven a posar. Amagadeta
entre l'apilament de fardos grossos,
a l'Anglora, abraçant-la, Guillem deia:
—Acosta més ton cor ple d'armonia
a prop del meu, perquè jo l senti batre!
No miris pas a l'aigua, qu'és tant fonda;
no miris a la terra, tant llunyana;
no miris cap al cel, qu'és massa ample:
mira en mon esperit, que tu l soleies! —
Més ella, apartant de sa cintura
les mans del princep, massa atrevides:
— Ves, ves, — va dir, — mira-la enfòra,
vers lo bogam, aquella flor que busques! —
I corregué, rient, infantolida,
a la borda del barco.

LXVI

Com ombrella
perxada al cap d'un jonc, la flor rojosa
se badava soleta en mig la plata
d'un petit aigua-moll no gaire fondo.
— Però, Drac, ¿d'on te ve, — digué l'Anglora, —
que l'amis tant, aquella flor? — M'agrada, —
li respongué, — per lo molt que t'assembla...
¿No ets tu la flor d'amor; tu, que, nascuda
com ella al mig de l'aigua, simbolises

la deliciosa unió primaverenca
d'un món tot nou, fulgent de jovenesa?—
Ella escoltava, tota embadalida,
los mots galants de magica ventura...
I ell prosseguí: — Escolta: vaig a dir-te
l'historia de ma flor. Dins d'una gorja,
al peu d'un precipici, una vegada,
lo pastô Acís, l'hermosa Galatea,
sentats per terra s deien amoretes.
Sens pensâ en res, no més que am la fortuna
del temps que allí s trobaven l'un i l'altre,
per 'llà en amunt lo pastor Polifemo,
qu'era un ciclop gelós d'aquella ninfa
com mai ningú ho ha estat (ah, lo lleig monstre!),
los va descobrî a baix que fadejaven;
i, bramant d'ira, etjega-ls-hi una roca
d'un gran claper, que roda i s precipita
i va a esclafar, pobrets, sobre l'herbeta,
l'hermós parell. Dels dos la sanc regala!
Mare terra i els déus, compadeixibles,
talment an aquell cas van fê un miracle:
Acís en rieró va convertir-se,
i una flô s va tornar la Galatea.
La flor del jonc de l'aigua que s'hi cria,
vermella encara és i esmortuïda.
—Malehit sia l ciclop!—cridà l'Anglora;
i, girant-se al prouê, afegí: — Pels astres,
series tu l ciclop que ns fa d'espia?—
tot rient a Joan Roca... — Ah, bohemia!
Qui juga am foc, un dia ve que s crema,—
respongué lo xicot ferit a l'ànima.
Però al blau del cel, ella, alterosa,
aixecant lo seu pom, la flô oferida
per son bell Drac, digué: — Jo só florida
per la virtut de l'aigua. Ronca, Rose,
en ton bell fons: lo que jo sé, m'ho guardo.

LXVII

—Arrambeu al davant! —A la ribera
un gran cop de xiulet xiscla tot d'una,
i baixant a la muda, disparada,
passa una embarcació fregant les barques,
tot guanyant-los camí: a una gran fusta,
que té d'un cap a l'altra una çadena,
hi havia arrestellada, per parelles,
una gran xusma, tota mena d'homes.
—Arri, les bones peces! —anà a dir-los
un mariner. —Silenci, en nom de Déu,
que no us pregunten pas si l'aura és bruna!—
digué patró Apià. — Los infeliços
tenen prou am la pena, sense escarni...
I no feu lo posat pas de coneixe-ls,
que, marcats a l'espatlla, busquen l'ombra...
I que d'exemple a tots això us serveixi!
Van a Tolon, miseria! a menjar faves...
Que hi ha de tot aquí: hi ha gent d'iglesia,
hi ha *ganapans*, i nobles, i notaris,
fins ignocents! — Girada la mirada,
passaren los forçats, com los espectres
la barca de Caron. Aixís la roda
del món i els daltabaixos de la vida,
lo bé i el mal, lo goig i la tristesa,
van en corrent, fonent-se i barrejant-se,
entre l dia i la nit, sobre les ones
dels temps rabents que s debanen i fugen.

LXVIII

Avall los galeots desapareixen
vers lo Revestidú. L'Albereda,
caça real del senyor d'Ancezuno,
que n lo seu vell blassó lo Drac ostenta,

lo Drac del Rose ab la cara d'home,
encortina tot d'arbres Cadarusso.
—Aont és Orange?—als mariners demana
Guillem.—Ont és aquella glorieta,
palau i niu de mos ilustres avis?
—Allà darrera,—los barquers responen.
—I aon sou vos, Guibur, valenta esposa
de Guillem del Curt-Nas, i tu, princesa,
Tibur d'Orange?—Allà al detras,—repliquen
aquells braus mariners,—detras dels arbres
que les parets del Cieri nos amaguen
i l'arc de Marius: sols se pot veure
d'aquí lo Crebo-cor.—Gloria perduda
i renombrada, adéu!—cridà lo princep,
aixugant una llàgrima naixenta
que al sol lluhí.—Oh vila d'or, conserva
lo nostre honor, l'honor de los Oranges;
al menys conserva la memoria
d'aquells que mai han enllotat ton llustre!
Però què val qué m planya i m'entristesca?—
Luego afegeix:—Si jo he perdut l'imperi
per a torna-m lo Déu de l'aigua magica!—
La menuda, veient-li ls ulls plorosos,
lo prengué per la mà, i, afectuosa,
lo meteix que si estessin somiant-ne,
li digué:—Drac, és que també ls déus ploren?—
I, suaument sortint de son ensomni,
ell li respon:—Si ls déus no ploressin,
serien quasi bé no més de pedra...
I l'amor, que n'és un de déu, minyona,
lo que té més diví ne són les llagrimes.—

LXIX

Los aucellets, tot fent piu-piu, cantaven
de l'isla dels Aucells en les riberes,
Lo ventijol portava de la serra

olor d'espigol i també de murtres
florits a dins les comes de Caseta.
Lo cap-al-tard, am lo seu halè tebi,
despertava an el cor una anyorança
que s posa en tot, aixís que l sol s'apaga.
Partint pel mig l'amplada del gran Rose,
veien venir la Bartallassa verda,
i desprès res: sols lo virar de l'ona.
Però de cop, com un teló de teatre
que s tira avall a l'horitzó que apropa,
de la ribera ls arbres, les collades
van aplanant fins a desapareixer
davant d'un colossal claper de torres
que l sol ponent enfoca i illumina
de resplandors reals i purpurines;
Es Avinyó i lo palau del Papa;
és Avinyó sentada en sa gran roca;
Avinyó, l'alegroia campanera
que una aprés l'altra aixeca al cel les puntes
dels seus cloquers tots floronats com bresques;
Avinyó, la fillola del Sant Pare,
que dins son port n'ha vist la barca anclada,
i n'ha portat les claus a sa cintura
de marlets; Avinyó, la gentil vila
que l mistral arremanga i despentina,
i que de tant que ha vist lluir la gloria
ne conserva tant sols lo poc cuidado!
Tots los braços s'arboren; l'equipatge,
los passatgers admiren Babilonia
(com li diuen, gelosos, los d'Italia).
De la segona barca, aprés, tot d'una,
munta aquet crit: — Venecia! Això és Venecia,
quan entre ses puntilles sen va a jaure,
als besos del ponent, dins sa llacuna! —
Palpitant d'emoció i d'entusiasme,
Guillem, tot transportat, un salt ne dóna,
i entre les venecianes sen va a caure.

LXX

I parlant, de les tres, a la més bruna:
—Duquesa de Berri, jo vinc am vena
de curiós: m'excusareu, espero,
si descapdello l fil de vostra empresa...
Perquè ls barquers d'aquesta alegra flota
m'han dit que a Arlés aneu vos a juntar-vos
am los parcials que hi ha de vostre regne.
—Ai! Cavaller,—digué arrufant la cara
la dòna, una mica contrariada,—
com vos aneu burlant de la gent pobra!
La princesa en qüestió, que és a Venecia,
no és de nosaltres, cert, desconeguda,
que prop de son palau vivim, al Rialto.
Prò hi ha palau i palau; i lo qu'és al nostre
ja fa molt temps que les aranyes filen...
I anem cantant, meteix que ls caragols
que la closca han cremat. — I vinga riure!
—Jo, — prosseguí la bruna cantadora, —
ja que n parlem, caldrà que descapdelli.
Nascuda soc de raça de patricis,
i en ma casa, Venecia, l'alterosa,
lo seu duc més d'un cop vingué a buscar-hi.
Però lo món ne dóna tantes voltes!
Que d'un gran nom, avui, ai de mi, pobra!
l'orgull tant sols és tot lo que me n queda.
Dins d'aquest Avinyó que am ses torres,
sos murs i sos palaus, mostra a la vista
lo que sigué quan hi havia l Papa,
vos heu de figurar que un dels meus avis
embaixadô s trobava de Venecia,
mentre l papat anava de caiguda,
aquí a Avinyó, quan un estrany desordre
a llençar-ne vingué lo darrer papa...
Lo fugitiu (escolteu lo que us conto)
va fer negar, sembla, dotze esculptures

en or macís (qu'eren los dotze apostols
i un Sant Crist ademés) en un abisme
que n tinc jo lo secret, jo tota sola.
Lo porto dins mon pit, com a reliquia,
en un vell pergamí on se senyala
l'indret, punt per punt, aont s'amaguen.
Però en aquet país, on só estrangera
i no conec ningú, què podré fer-hi,
si ningú en ajud ve de ma flaquesa?—

LXXI

Guillem digué: — Al vostre servei me poso,
que la causa me pren: dotze esculptures
en or macís prou valen, com vos penso,
la pena d'intentar sa descoberta. —
I digué un'altra (aquella que era rossa):
— No podriem fer pas girar la bruixula
o l cedàs, si calgués? Que jo sé fer-ho;
i si hi ha, ma duquesa, alguna cosa,
per més fonda que siga, cal que surti.
Més, per Sant Marc, — afegí, deixant veure
ses dents de musteleta, — ja vos juro
que no n daria dotze pells de rata
dels dotze apostols teus. — I vinga riure!
— Si no les han desenterrat, ma amiga, —
va replicar la primera, — jo en ma casa
sempre ho he sentit dir, ah lo bell somni!:
hi ha prop de cinc-cents anys que vivim sobre
lo resplendor de sa verda esperança...
— I féu molt bé, molt més que bé, caramba! —
digué l jove discret. — I qu'és la vida?
Somniar sols, aparensa llunyana,
l'enlluernar de l'aigua relliscosa
que davant nostres ulls va fugint sempre,
com lo joc d'un mirall que nos encega,
nos atreu a l'engany i ens fa denteta.

Ah! Que fa bon pujar sense parar-s'hi
vers son desig, encar que siga un somni!
Un temps vindrà, i pot-ser ve depressa,
que ho tindrà, la gent, tot sota son tacte,
que ho tindrà i ho sabrà i podrà tastar-ho,
i, que, anyorant les ilusions passades,
qui us ha dit que no ls cansarà l viure? —

LXXII

I am los ulls d'encantada tot mirant-sel,
— Doneu-me vostra mà, — diu la tercera
d'aquelles venecianes an el princep. —
Li dóna seriós la mà l bell-home:
— Bella mà, fina mà, acariciadora, —
li diu la fascinaire curiosa; —
bona mà, noble mà... — I dins la seva
molt suaument la dòna la palpava. —
Oh, mà de rei, de fada, mà de gloria,
que fa tot lo que vol! Amb unes ratlles
que van entrecreuant-se a la perduda;
ratlles d'amor creuant ratlles de testa,
com se veu molt sovint; ratlles de vida...
Ah l perillós passatge! A una colzada,
no lluny d'aquí, pot-ser sobre del Rose,
vos espia, senyor, mort am sa dalla...
Cal vigilar! — Que diable has de dir-li! —
al meteix temps cridaren les dos altres. —
Tots som a sobre l Rose a punt de beure
a la gran tassa, i pam! pam! gent jove
bevem, tot esperant l'entrepussada,
lo vi ardorós de nostra jovenesa!
A Bellcaire després, avant! que aquesta volta
puguem tots fer-hi una bona fira! —

LXXIII

En tant que gentilment així enraonen,
la riba d'Avinyó toquen les barques
i es van arrenglerant per amarrar-s'hi.
—Agarreu-s a la cabria! Pic a terra!—
comanda mestre Apià am sa veu aspra.—
A tocâ l moll s'acosti la *Caburla!*
Avanci la *Carata!* A la *Pinassa!*
Tireu 'la *Sisselanda!* Aborda, aborda!
Prou!—Les barques, ses vaques encamades,
aglomeren al peu de roca frestega,
davant del pont Sant Beneset, que mostra
l'ombra gegant d'arcades mig caigudes.
Los trastes arreglats, fermes les barques,
en professó marxant l'un davant l'altre,
segons son ús, al llarc de la carrera,
al pas lo vell patró guiant la fila,
los petitots corrent detras la colla,
braços penjant, cap a les grans posades,
dels Fusters, de la Llima, los bons moços
van a sopâ alegrois. Am lo seu pare
l'Anglora va seguint, tota tristeta
de no veure a prop seu an aquell princep,
lo principet de la barbeta rossa,
que pot-ser ha fet ja algun'altra muda...
Però, qui sap? Lo Drac, pot-ser, que al Rose,
de nit dins son palau cal que s'entorni,
si així és sa lley... Ah! Vès, pobra xicota!
Guillem, junt ab les dames de Venecia,
que amb els seus afalacs ja lo voltejen,
al parador de Petita-Hostalera,
sota dels aubis i dels ceps selvatges,
ha fet una escapada... No cal dir-ho:
Guillem és un cadell i cal que jugui.

LXXIV

Un cop a taula, doncs, prop de la bóta,
lo principet, junt am les cantadores,
que menjen i que beuen, les gormantes,
fent fugir los mosquits am la ventalla:
—Encara no m'heu dit sisquera, dònes,
si sou per a casâ o bé sou casades,—
Guillem los diu;—perquè, segons com caigui,
aquí un pot faltâ, si tant s'enreda,
al joc d'amor.—Que això no us preocupi!—
respongueren a chor voluntarioses.—
Lo joc, senyor, tant sols demana faltes,
i an el nostre país la dòna noble,
un cop que s'ha casat, pot molt bé tindre,
sens que ningú hi trobi res a dir-hi,
un, o bé dos, o tres, que la festegin.
—¿Sabeu que los marits,—va dir lo jove,—
deuen guanyar, en eixa Palestina,
lo paradís de santa paciencia?
—Ca!—va exclamar la de gran cabellera,
am dues perles d'or an el gran pinte.—
Los més feliços són de tots los homes!
Perquè ls servents d'amor los descarreguen
dels cuidados més grans que té la vida.
No ls cal per res, als marits de Venecia,
cuidar d'aquelles coses que amoïnen.
Los cavallers servents tenen a gloria
d'ajudâ a la muller així que s muda:
la un li té l mirall, l'altre li dóna
les agulles de cap mentre s pentina;
lo cordó del cosset li estira un altre;
altre li porta a vespres la mantilla;
hi ha qui al pendre l bany fa de companya;
sense contâ ls presents que li regalen:
serenates i versos van com pluja!
—Si anessim a buscâ los dotze apostols?—

interrompé de sopte la duquesa.—
Tot bromejant lo temps perdem que passa:
a Jacomast han tocat ja onze hores,
i cal de bon matí tornâ a les barques...
Anem?—Anem!—No olvidem pas la verga
d'avellaner, que aquesta és nostra bruixula.—
I marxen tot cantant les cantadores:

—Més la lluna clareja
amunt, en lo cel gran.
Dintre del bosc que ombreja
mos braços t'enclouran.

—Deixa-m estar, pescaire:
tinc por del meu marit.
—I jo no l temo gaire,
per meixant que sigui!

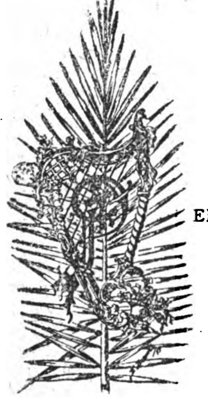
Sobre ma nau que branda
fugirem ben el fresc,
que soc princep d'Holanda
i no tinc por de res.—

CANT NOVÈ

CANT NOVÈ

PER AVALL D'AVINYÓ

LXXV

ER la vora del riu que llu en la fosca,
i seguint d'Avinyó les grans muralles,
de Llinas per la porta i de Ferruso
sen entren dels jueus al antic barri,
s'enfilen d'amagat per les andrones,
fins arribâ al meteix Castell del Papa.
Tot és desert entorn; i les xibeques,
en la negrô esgarrifosa que donen
les torres colossals, fan los seus xiscles.
A la ciutat que dorm hi cauen lugubres
les dotze de la nit. S'ou un «Qui visca?»
—Amic!—respon Joan Roca, en mig la fosca,
que per desenterrar los dotze apostols,
an ell, que té lo cop de mà d'un Hercules,
lo discret i avispat princep d'Holanda
li ha donat la mà d'estâ a l'aguaita.

Al peu de les muralles tenebroses,
lo cor batent, les belles venecianes
comencen a entreveure dins sa pensa
les barbes d'or de Sant Joan, Sant Judes;
i el pergamí a la mà, va una d'elles
buscant confrontacions i entresenyes;
un'altra entre les mans, que li tremolen,
hi du l magic anell am que endevina;
i l'altra, am lo cap baix com un jonquillo,
am lo braç de Guillem apreta amiga,
deixant anar son pit, que bat am força.
—Sant Antoni de Padua, tot se crema!—
ha dit soptat aquella que portava
lo brot d'avellaner. I es precipiten
tots aprop seu, per veure amb avidesa...
Oh! Jamai de la vida! Sens tocar-la,
la blanquinosa anell tota s doblega
i roda esperitada per la terra,
marcant lo punt precís, a poques canes,
de l'escala del Pater, on se puja
a l'iglesia de Dom.—Tenim la mina!—
Guillem diu tot rient.—Cava, Joan Roca!—

LXXVI

Lo cadellas son alçaprem enfonza,
remena del devall la terra dura,
i aixeca, poderós, un'ampla llosa,
que, negre i fons, descobreix un abisme,
un pou fet en la roca, tant horrible
que a tots fa recular. – Va, qui s'hi tira?—
tranquilament los diu Guillem d'Orange,
mirant-se a les tres dònes, totes mudes.
Joan Roca li respon: —Tinguessim cordes...
—Naltres us baixariem,—digué l princep
an 'quelles dònes.—Vosaltres, que sou homes,
goseu dir-nos això?—fa la duquesa,

mirant-los irritada i furiosa.
Hi són aquí, en lo fons, eixes estatues:
mireu l'anell quin modo de retorce-s...
Mal hi hagi'l Basilisc per a guardar-les,
no les deixareu pas... —Per passat fira!—
Joan Roca respongué.— Lo clar del alba
darrera del castell està que apunta,
i ja sento al patró que crida: —Al Rose!—
Am son braç fort, mentre això diu, aplana
sobre del pou aquella ampla llosana,
i per sobre hi extén i aplana terra,
i: —Anem depressa, anem!—Vers la ribera,
lo princep gai, les dònes despatxades,
cap a l'embarcador depressa baixen.
I Guillem diu: —Més quina guardiola,
bon Déu, d'Orange! Si ara, per fortuna,
haguessim trobat la vella allí on cova!
Com en Rambod Bertran, un dels meus avis
(que Déu li dongui pau!), l'any que a Bellcaire,
per dotze junts de bous lo Prat de fira
va fer llaurar, i després, a tot un poble
donant del seu, am saca sementera
penjada al coll, desde cavall sembrava,
omplint-ne les vessanes a mans plenes,
vint mil diners d'argent. ¿No us sembla, hermoses,
que pel firal pitjor fariam naltres?
I, seguint d'aqueix to, tenint l'agulla,
i am les dames jugant-hi a cap o punta,
am sa flema, Guillem, que està de bones,
va bromejant i excitant-les an elles.
Més tot això no les fa posâ alegres:
haver trobat, com elles se figuren,
lo tresor de Venecia, inapreciable,
haver trobat la vaca d'or, i, punxa!
no haver-la agafada per les banyes!
Cap al molí no ls portaras aquesta,
mon principet, perquè l'ira d'Italia
no s'esbrava am lo sol com l'aiguelera!

LXXVII

Patró Apià, l'amo del equipatge,
és dalt de la *Caburla* donant ordres,
que l prouer repeteix. Després, a colles,
los passatgers s'embarquen cap a fira,
no sentint-se a parlar d'un barco al altre
de res més que de fira de Bellcaire.
De tots los encontorns d'aquella terra,
de Carpentras, de Veisun, per a vendre
escabots de safrà i de granilla (1),
herbetes de Sant Joan assecades,
i d'Avinyó; per colocâ-hi les peces
de tafetà, vellut i indiana,
puja un gran munt de gent. Drets, a la riba,
i lluint faixa verda o bé vermella,
segons volen lo reï o en son contraris,
los bastaixos que fan tremolâ a terra
a cops de puny, sempre a punt per la carga,
han finit son preu-fet. De les amarres
ells meteixos deslliguen los cordatges,
i mestre Apià, alçant lo berret, crida:
—En nom de Déu i de la Santa Verge,
cap al Rose, minyons!— I les set barques
se reviren de rems, totes curulles
de totes les riqueses del Imperi
i del Reialme, al peu de la Gran-Roca,
vers lo mig-jorn reprenent la baixada.
De tant en tant lo vell patró modera
am lo braç i la veu als barquejaires:
—Va molt bé, molt re-bé!—I així que enfilen
aquell ull perillós del pont de pedra,
que l pastor Beneset, sobre les ones,
hi ha set-cents anys que va enarcar sublime,

(1) *Granetto*, prov.; *grenettes*, francès; granilles d'Avinyó, que són unes llevors de les que s fa color groc.

lo mestre Apià, fidel a la consigna
dels condrillencs, va fê una berretada
al gran Sant Nicolau, que la capella
cavalca sobre l pont, alta i bonica;
i amb això, tot lliscant per l'aigua fosca,
que a poc a poc la va aclarint l'aurora,
comença l'oració com s'acostuma:
—*Oh pare nostre!*—Aixís, quan se desperten
als primers raigs del jorn, fan les niuades.

LXXVIII

I d'Avinyó la vista marvellosa,
son castellas de parets gegantesques,
sos murs emmarletats, torres, torretes,
en lo matí, blanc de claror, s'allunyen;
veient-se l port, al fons, de Vilanova,
que tot d'un cop lo sol de ple l'arruixa
i l'acoloreix d'or. Les barques baixen
més depressa que l'aigua, que van plenes,
i tant com més pes porten més rellisquen.
—Consagrats malfactors!—una veu forta
vers l'isla de Piot de sopte crida.—
Que no veieu la xarxa? Per aqueixos
no s pugui pescar mai ni una tenca!
—I, doncs, que no havem de tenî l pas lliure!—
cridà patró Apià de la *Caburla*,
senyalant am lo braç al que pescava.—
¿No n teniu prou d'enredar les colzades
am los bertrols a tall de bossa i tremes?
¡Per agafar un mal cabas d'aloses
nos vindràn ara a enredà ls seus rossecs
aquets patans, al bell mig de la corrent!
—Bandera vella,—diu l'altre,—fes la ruta!—
I mestre Apià, desdenyós, li contesta:
—Bandera vella, honor de capità,
especie de pudent, que és tard quan dines!—

Però ls barcos, filant per aigües plenes,
lo mestre, majestuós, reprèn de popa
la barra del timó.

LXXIX

Sobre la proa
Joan Roca, a l'altre cap, va i li pregunta
a la petita Anglora: —Tu saps veure-hi
a travers les parets: doncs, endevina
lo que és açò: *Lleugera com un'ascla,*
porto cinc-cents quintars, i no podria
portâ una clau.— Lo Rose.—I ara aquesta:
Quin fondo té la mar?—Un cop de pedra.
—Molt bé!—Joan Roca, ara jo,—diu ella.—
Lo que és açó: *Són cinc-centes germanes,*
més de cinc-centes guapes senyoretes,
que cada una té cambra a casa seva,
i que a totes les cobreix adormides
un meteix cobrellit.— Lo cap acotxa
i pensa l mariner. —Anem, Joan Roca,
treballa com los alls, de cap barrina!—
I l'altre mut.— Va, ja has cavilat prou?
—Sí.—Ja s veu bé que tu vens de l'Iserà,
bernat pescaire. Es la magrana.—Bé!
Doncs, té: ja que tu tant bé endevines,
Anglora, tu, les coses amagades,
a veure si endevines aon lo princep,
i am qui, s'ha estat aquesta nit passada?
—I què t'importa a tu? No és pas son duenyo?—
li respongué la noia.—Al fons del Rose
qui li impedeix d'anâ a fê una dormida,
si té calô, a la nit! —I si aquesta ultima
te deia que ha rondat fins a l'aurora,—
li fa Joan Roca,—am les venecianes?
—L'has vist?—L'hai vist.—I corrents, la petita,
se va a amagâ allà dins, sota la tenda,
i en voleu de plorar! Ai, pobra Anglora!

—M'hauria fet lo Drac, —digué l'ingenua,—
lo rompiment ja de ses promeses!
Tant que ns hem vist a dins de l'aigua blava
dels meus desigs, i en nostres amoretes
tantes paraules tendres i amoroses...
Tot això, doncs, serà no més mentida!
¡Oh tu, que tant hermós m'aparegueres,
tant aviat, mon Drac, desaparegues!
M'ho han prou dit de que, traidor com l'aigua,
quan nos has encantat, nos abandones...
Però eres tu tant carinyós, tant guapo,
quan m'ofries de lluny la flor de boga,
portant-la dins la mà sota les ones,
tot onejant am l'ona enganyadora,
mentres me breçolava al clar de lluna!
Oh Drac, si m'has trahit, vaig i m'anego!—

LXXX

Plora que ploraras! mentres les barques,
per la pendent soptada que les porta,
fan sempre son camí, i d'una vora
a l'altra l riu majestuós s'aixampla,
fins que am boca badanta la Durença
lo pedregam i alpines rierades li vomita
—Oh, bon prouer, no dormis, escandalla,—
crida patró Apià, —que som al puesto
d'arenes movedices i graveres...
I com si no s vegés, vatua l diable!
—Hi som! Hi som! —Joan Roca pren la barra
i de dalt la *Caburla* al riu l'enfonsa,
i, així que toca l fons, de seguit crida:
—*Pam!*—I després: —*Pam just!*—Punta al Reial-
apretant lo timó crida a la colla [me!—
lo gran patró. —*Pam cobert!* — Companys, issa
—*Pam llarc!*—Encara!—*La més alta!*—Voga!—
Tot just lo sol surt per la Montanyeta

irradiant sobre l Rose, i ja s troben
a la Roca d'Arcié. Joiós, lo princep,
que s'acaba d'alçar, i ja va en busca,
a mig esparpellar-se, de l'Anglora,
l'ha vinguda a trobar dins de la tenda.
—Bon jorn!—li diu.—Però, què tens? Tu plores!
—Prou ho saps de que ploro,—adolorida,
la nòia li respon,—que tu a les fosques,
tota la nit, per terra, has 'nat a corre
tot fadejant am les rates pinyades!
—Si no és res més, consola-t, doncs, ma bella,—
tot prenent-li les mans ell li replica
somrient;—ja se sap: lo cavall jove
cal que pateji i lo Drac que draguegi.—
I, tot dolç i jovial, li conta l cuento
d'aquelles venecianes i l'historia
dels dotze apostols d'or enterrats dintre
del pou, que han d'anâ a treure passat fira,
si, com se diu, lo mapa no ls enganya.
I tot s'arregla; que seria un crimen
d'afligî a la minyona tant bonica,
tant brava i axerida i tant creienta
en son amor, fet de quimera pura.

LXXXI

I voga la barcada.—Ep, minyona!
Aramon, nostre indret! Vina-l a veure!—
ha cridat lo gros Toni.—La barraca
aont estavem (quan hi penso!): veu-la
per la ruina mig tirada a terra
l'any del gran Rose: allí ets tu nascuda.
—Que d'arbres hi ha per tot! Oh quina terra!—
diuen los passatgers.—N'hi ha de garbes!
Ja s veu que això és tot llemen del Rose...
—Que havem passat lo Gard?—Mira ses isles...
Allà de lluny no veieu Velabregue

am lo gran Rodador que l'environa?
Les verganeres (1) fan les rebatudes...
Margarida! Malena! Ah! Les tunes!
Ab les seves falç lluentes aixecades
veieu-les a les *vegues* (2) com vos riuen!
Es dins aquelles mates d'herbes d'aigua
on caldria parar alguna nansa!
— Un esturió que munta! — Aquell raig d'aigua
que brolla allí davant? — Sí, us ho ha asseguro!
Es un *lachen* de mar, i gros, que prova
que som prop de Bellcaire. — Quina festa!
I és cert! Mireu lo pont! I Santa Marta
que apunta l campanar per l'altra riba!
Lo pont tarasconenc am ses grans piles
que aixarranquen lo riu, tant blanquinoses!
I el gran castell de Tarascó, fent cara
al de Bellcaire, que té la bandera
de tres colors, a dalt de tot, que oneja!
Gracies a Déu! I visca la Provença! —

(1) Antic llit del Rose *(Roudadou)*.
(2) Treballadora que talla ls brins *d'osier (vergan)*.

CANT DESÈ

CANT DESÈ

LA FIRA DE BELLCAIRE

LXXXII

COBRINT lo llarc del Rose, una filada
de barques i de naus de tota mena,
abanderades am los ors i flamas
de totes les nacions, a la barreja,
fins al sorral del marge s'aflotonen.
Puix amb aquell airet que infla les veles
munta de riu avall ja fa alguns dies,
han pujat los llauts: de la mar nostra,
de costes de llevant o barberesques,
i de la mar major o ponentina,
han pujat a Bellcaire per la fira.
I porten alguns d'ells la vela aguda,
llatina ls més, altres de quatre caires:
los tres pals de Marsella, barques d'Arles,
les tartanes de Genova i Liorna,
los bergantins d'Ale i les balandres

de Malaga, de Napols i Mallorca,
les goletes ingleses i del Havre,
i los morros-de-porc d'Agde i de Cette,
i les gondoles negres de Venecia.
És l'emvalum del Rose que s remena
al mig del sol, lo fort brugit i el trangol
de tots los cent parlars de la marina.
Però entre-mig de bigues i d'antenes,
de veles i cordam i corrioles,
on, los peus nus, qui devalla, qui munta;
devall la mitja-lluna enorgullida
en lo més alt creuer de l'arbre mestre,
oh Mahomet! lo bastiment de Tunis
té la pell de moltó allí penjada.
Va arribar lo primer, i per això ls consols
li han dat lo sac de pa i a més la bóta
de vell Canta-perdiu (1). Faran brometa.
Després, que ls guardi Alah, si s'emborratxen.
I ballen les jueves que han portades,
arrossegant-ne les babutxes grogues,
repicant castanyoles a coberta,
i canten i n'assejen cantineles.
Los condrillencs, au! que am molta pena,
de dalt del Prat, tirant la seva fila,
oh! hala! oh! issa! a l'ultim arramben
ses barques vora l port, i, tocant terra,
ja ls descarregadors com un gros nuvol,
barrim-barram, invadeixen, s'enduen
lo cargament, tot fent am sa carrera
trontollâ i tremolar les passarelles.
—Ull al davant! Los condrillencs!—se crida,
s'espenta de per tot. Quina gentada!
Comparat am Bellcaire al temps de fira
lo gran Caire d'Egipte... Déu m'ajudi!

(1) Vi de Bellcaire.

LXXXIII

Los carros grans, carregats de bóts d'oli,
los carretons dels regadors que mullen,
bancades de taronges i llimones,
los grans munts de cabaços y cistelles,
les escombres de mill, les forques d'era,
les moles de molí que us entrebanquen,
los guimbalets estirassant les fustes,
i què sé io, a la vora del Rose
s'hi veia tot, i fins fondre campanes!
Després venia l Prat. Am ses barraques,
grans tires de barraques en renglera,
i los firaires que, asseguts en familia,
menjaven blanc d'apl al aire lliure.
Cal haver-ho vist lo dia que és més grossa,
lo diumenge meteix, allí a Bellcaire!
Allí hi fan cap los nuvis de l'Argensa,
i els de terra d'Arlés i de Jornegue,
tots los festejadors de les Alpilles
i totes les parelles de Vall-Noge,
de la Vistrenca i de la Gordonenque:
allí al gran sol, davant de tot lo poble,
a passejar anaven son triumfo
sota dels toldos frescos dels passejos,
cad'hú estrenyent lo braç de sa cad'una.
¡Quin regalo que feia sols de veure-ls
garlandejar, mercadejâ a la fira,
i firâ-s anells d'*ai* (1) tant sols per riure!
Allí, tal jorn, hi havia un crit de gloria
que aquells voltants omplia d'alegria:
que ella fos menestrala o bé pagesa,
que fos burgesa o de l'aristocracia,
hi havia sols un crit per la més bella,
o per lo garbo de la ben vestida,
que tot l'any feia llei, dictant la moda.

(1) De vidre, que fan exclamar *ai!* quan se trenquen.

LXXXIV

Ah benhaurat jovent! Dels uns als altres,
rivalisant de joia i d'alegria,
entre ells se feien goig sols de mirar-se.
I tot lo dia junts, entre la turba
de vint nacions, de gent desconeguda,
Guillem, donant-li l braç, junt am l'Anglora
sen anaven perduts. Ella, encantada
de tot allò que veia: els menja-estopes;
los xarlatans que a dalt de carretel-les
patim! patam! venien mata vermes;
los jocs de mans que us fan perdre la vista
am los seus jocs de mans i passa-passa;
bailarines cobertes d'antiqüeles
que entre les atxes passen per la corda;
o bé l *polichinella* i la Roseta:
Roseta!—Ho que vols?—Lo petit plora!
Ah! I calia adonar-se dels pillets.
Perquè als rotllos a vora les comedies
sempre an algú escuraven la butxaca.
Per a vuidâ am finura les armilles
en venien de París i fins de Londres!
Però del goig tant gran de la minyona,
Guillem, prenent sa part, també badava;
i com a vora l clar d'una font pura,
quan fa calô al istiu, fa bo d'estar-hi,
per temperar la febre desmaiosa,
ell s'acostava an aquella ànima nova.
Hi havien tantes coses per a veure!
Los punts aon venien les rosquilles
lligades amb un fil, que vénen d'Albi;
los turcs, am sos turbans, que vènen pipes;
los grecs, de roja gorra i d'amples bragues (1),
que ls tapiços brodats d'Esmirna porten

(1) Los llevantins, orientals, a Marsella.

i el ginebró i l'essencia de rosa,
ben tancadeta am fioles de vidre,
i que una sola gota una casa ompla!
Després, coral, restells de perles fines,
joguines y tambors dels de Bellcaire
que tants n'hem reventat sent criatures,
i aquells ventalls gornits tots de paioles,
i nines de cartró am vestit o nues.

LXXXV

—I bé! Que no veniu a fê-us la marca?—
la gent de la *Caburla* los digueren
un dia a la parella.—Aon se troba?—
Guillem digué.—Veniu, seguiu la banda!—
I tots plegats, balin-balan, s'enfornen,
am la pipa a les dents, a una barraca
que a fòra duia escrit: «Qui s pinta ho paga».
Un Martegal, arrugat com a figa,
vell peó de la mar, per tota la bola,
a ran de pell, amb un pinzell d'agulles,
per una peça, allí, vos hi marcava
tota mena de signes o d'histories.
I, així, sobre la carn, aquet un Cristo
i aquell un rem o una ancla d'esperança,
o bé un cor aflamat, gravar s'hi feien.
—I vos, mon princep?—Jo? Lo déu de l'ona
jo vull que surti de mes venes blaves.—
I llest i alegre, replega-s la camisa,
i a sobre l moll del braç va fer pintar-se
un Drac hermós blavenc i gras i amb ales,
que semblava tot viu, en la carn blanca.
—Això és això!—crida l'Anglora.—Justa!
Tal com t'hai vist, mon Drac, sota del Rose!
Que hi ets bonic! Oh! Va, que quan hi penso,—
li diu a mitja veu,—tota m sofoco...
Però tu hi tornaras al Rose, digues!

—Al Rose, filla? ¿I què aniria a fer-hi,—
li respongué l princep,—ja que miro
ara que tinc lo que volia beure?
—I que n faras de mi?—De tu, minyona,
jo que n faré? Ma comtesa somniada
de Mont-Dragon, o, si tu vols, d'Orange.—

LXXXVI

I, aixís, lo cap al vent, tots dos anaven
seguint aquells carrers on tot bullia,
i sense veure res: ni les parades
de draps i de flaçades, ni les sedes,
que semblen d'or i en valen tant com pesen,
amontegades crues o bé a floques,
ni les banderes de colors que penjen
pels carrerets de cases blanquinades,
am los noms dels marxants: n'hi ha de Genova,
de Montpeller, de Cadis i de Brussa;
ni sisquera ls Bazars que us enlluernen
am gran munió de joies i d'alhajes;
ni l vostre picarol, oh bellcairenques,
xarrant sota dels arcs per les botigues,
o als portals de les cases pesant datils.
—Mes caldrà que la vengui ma saqueta
de les paioles d'or,— digué l'Anglora.
I als magatzems entrava la parella,
a les cases frescoses, am los patis
tots festonats com en terra de moros,
que semblen uns serralls plens d'odalisques.
I sota les arcades de les sales,
rient tots dos i parlant-se en veu baixa,
voltaven sense veure les parades
dels *franchimands* (1), llombards i dels armenis,
dels esberlinds (2), morescos i gitanos.

(1) Francesos del Nord.
(2) Inglesos o anseatics.

—Però cal que les vengui les paioles,—
la xiqueta tornà.—Vina, filleta!—
Justament un orfebre la cridava.
—Són d'or de Cette o del Gardon d'Anduro?
—Són del Ardeix.—A veure!—La minyona
vuidà ses palles d'or a l'escudella:
n'hi ha vint escuts.—Vós, que l'or sabeu batre,—
digué lo senyoret,—dos anells llises
nos fareu amb això. Poseu a l'una
lo Drac, i una sargantilla a l'altra...
I serà nostra fira de Bellcaire.—

LXXXVII

Oh, Déu! Penseu si s va posar contenta!
Li anava a saltâ al coll... Més, prou. A l'hora
en que ls cafès cantants, de nit, ja s vuiden,
Guillem, un cop, dant voltes per la vila,
se va trobâ amb aquelles venecianes,
i desseguit, am molta gentilesa,
tot sol se va entaulâ am les cantadores.
Ha passat tot lo dia am sa morena,
i al retorn del contento ell bromeja:
—I bé,—los fa;—aquell tresor dels papes
amagat a Avinyó an aquell pou fondo,
aquella restellera dels apostols,
les dotze barbes d'or que ara guarda
lo Basilisc, quan les anem a veure?
—Senyor,—una li diu,—no us preocupi!
Tenim qui cal, per provar l'aventura,
i fins per a matâ, si és necessari,
lo Basilisc!—Bah! Se comprèn de sobres,—
un'altra li va dir,—que semblant troba,
no sigui pas gran cosa per lo princep:
no n'hi manca an ell d'or, ell que festeja
amb una que n replega per les ribes!
—Dames,—lo princep los digué,—aquella

no necessita res, per sê estimada,
més que florir (quina'n serà gelosa?)
com fa la violeta, tant buscada,
encar que humil, a l'ombra d'una mata! —

LXXXVIII

Taral-lejant Guillem sa cançoneta
al sò d'alguna llunya mandolina,
al lluny en mig la nit, am los reflexos
dels pocs fanals que poc a poc s'apaguen,
s'entorna cap al port per anâ a jeure.
I com lo peix que l'aigua li enterbolen,
que tot lleuger sen puja a l'aigua clara,
aixís Guillem se banya en la memoria
d'aquella dolça historia falaguera
del senyoret Aucassin, de Bellcaire,
i de la bella esclava Nicoleta,
que no li volen pas dar per esposa:
quan per a separar-los als dos tanquen;
però tots dos s'escapen i es reuneixen;
lliures i gais, a dintre'l bosc se troben;
i a la claror de la lluna s'estimen;
i ell, prenent-la a la gropa, en sa sella,
am son cavall fugen cap a marina,
i sen van a embarcar a Aigua-Morta,
per fer cap al país de Turo-Luro.
I quan los serrahins allí ls agafen,
i els porten a revendre, ella a Cartago,
ont és regoneguda per la filla
del rei, i ell a Bellcaire, on lo poble
l'ha saludat per son senyor i mestre;
i quan, un jorn, Nicoleta, vestida
de petit violinista, arriba sota
les reixes d'Aucassin, a contâ l cuento
dels amors d'ell amb ella, Nicoleta,
i que a la fi a Bellcaire se casen

del castell en la torre dels tres caires.
—I això qu'és bonic!—deia-s Guillem.—Recorda
nostra aventura, un poc, de jo i l'Anglora.—
Al dir eixos mots, contra ell s'acosta
i atrapat d'un fort cop al mig l'esquena
Guillem cau de repent extès en terra.
Ai, pobre d'ell! Amb un saquet d'arena
li han pegat pel detras. De les bandoles
al lluny moren los sons, la nit és muda...
I qui li ha dat lo cop? En temps de fira,
ningú jamai sap res. Ai del que tomba!
Ai del que cau, que mai qui ho ha fet se troba!

LXXXIX

Sobre l port llargarut ja van i vénen
los condrillencs, que demà cal que marxin.
La fira s va acabant. Al nord que bufa
los bastiments de mar avall desfilen,
i per vora del Prat, fins a la punta
dels Matagots, se veuen veles blanques
desplegades al vent. Més, contra l Rose,
van enllestint per la remonta ruda
los equipatges tots de l'aigua dolça,
patrons de barca i patrons de terra,
batlles, prouers i civadèrs amarren
de les cabries los caps. Allí s'apilen
los olis de cotó i vi de Sant Jordi,
l'arròs llombart i la mel de Narbona,
i la sal de Peccais i les anxoves
de Frejus en barril, los pans de sucre
i barres de sabó que fa Marsella.
¡Alto, que aquesta nit a la Vinyassa (1)
la *ruanada* (2) vol pagar lo princep!

(1) Barri alt de Bellcaire, aont abans hi havia l'hostal dels barquers.
(2) Festa del Rose, a la vora l Rose, en honor del Rose.

Que no és pas mort lo princep: de la sorra
l'han recullit sense pols a les venes;
però, grat sia a lo que pot sa estrella,
o potser al ressort de sa natura,
s'ha revifat. No morirà d'aqueixa.
I Joan Roca sen va i diu a l'Anglora:
—No té senyal al còs, i re ns explica...
Haurà caigut potser del mal de terra? Tanoca!
Qui ho pot saber! —Oh! Anem, doncs, Joan
Ignores tu que l Drac, quan vol, se muda,—
li respongué la noia,—i es disfreça
am mil combinacions? Sobre la riba
anit volgué deixar lo seu còs d'home
i es va ficar cap dins a l'aigua fonda
per anâ a veure, què? doncs les cavernes
on va guardar set anys la bugadera,
aquella bugadera de Bellcaire
a qui lliscà la pala dins del Rose,
aquí meteix. Bé hauras sentit a dir-ho?
—Oh!—replicà l prouer.—Meravellar-se
no cal dels esperits... Però que sigui
això vritat o no, tu ets ben bojeta
d'escoltar ses paraules enredoses
i de no veure, pobreta, que t'encisa,
perquè ell se t'anirà xuclant la vida.
I en lo ribas pelat d'una gravesa
un jorn te deixarà potser cadavre!
—Ai!—l'Anglora digué.—¿La sargantilla
del Drac del riu no és pas la germaneta?
—Vés, que t'encantarà!—I si m'encanta,
millor! Serà ma sort! I desitjosa
me deixaria caure en la regolfa
com cau la fulla al gorg que se l'empassa.—

XC

I mestre Apià digué: — *Sarnipahieune!*
Puix ell nos fa l present de l'arribada,
bon princep és aquet! — Nom d'onotaure, —
los homes han respost, — anit la tina
del vell Sant Nicolau cal que reventi!
— Anem, minyons! — I au! tota la colla
sen puja a la taverna de Vinyassa.
D'allí s veu lo país pla de l'Argença
i la Selva-Godesca, on lo bitxo
guià tot dret al rei a l'hermitatge
del gran Sant Gil. Allí per terra s veuen
los vells palets de la pedra gloriosa
que va aixafar, tirada pels *calabres* (1),
los creuats de Montfort: són de pedra
set vegades sagrats, són testimonis
d'un poble derrotat, no sense lluita,
sinó cantant i rient el seu martiri!
Doncs, un cop entaulada la gran colla
al voltant de Guillem: — Sabeu, companys,
sabeu, — els diu Guillem, — lo que voldria?
Voldria consagrar lo dinar ultim
que avui fem a Bellcaire, als patriotes
de les ribes del Rose, als intrepits
que en aquells temps antics se mantingueren
al castellas que als nostres ulls s'arbora!
Als riberencs valents que sos usatges
i son port franc i son gran Rose lliure
saberen defensar! D'aqueixos avis,
gallardament caiguts en la batalla,
si avui los fills han oblidat la gloria,
tant pitjor per als fills! Més, per vosaltres
que haveu sempre aixecat lo crit *Imperi!*
i que, ardits, encar que no us agradi,

(1) Catapultes de Provença.

aneu ben tost, aneu potser ben prompte
per amparar del riu l'hermosa vida,
aneu a dar la batalla darrera
am mi, un foraster, més que irradia
i a qui ubriaga vostra llum del Rose,
alceu los gots per la causa vençuda!—
I tots los gots entre les mans trincaren.
Los barquers, mestre Apià, se l'escoltaven
espaordits i sense bé compendre,
respectuosos, muts. Lo galan princep
llavors va parlâ així: —Pobres de valtres
i de les vostres naus les gran rengleres,
i aquelles llargues tires blanquinoses,
remolcades amunt per les quadrigues,
dels cavallassos que estiren la cabria!
Al desastre imprevist potser ja corren!
Però ¿què val, sobrevivents d'un poble
que més de tres mil anys que l timó empunya,
de planye en va per la causa perduda?
Com al castell ilustre de Bellcaire,
com aquells provençals, bona acabança,
a la cara del Sol i del gran Rose,
fem, doncs, la *Ruanada* i *Solanenca!* (1)
I xumem, a les barbes dels que vencen,
lo vi del Genestet (2) que reviscola!
I que brami l Ruan en Ruanesa! (3)—

XCI

Lo sol darrera Nimes s'amagava
tot extenent per sobre del riu ample
los plecs de son mantell que tot sangueja,
i dels seus raigs la resplendor darrera

(1) Festes del Rose y del Sol, dinar que s paga als segadors.
(2) Vi del territori de Bellcaire, celebrat en lo poema de la creuada contra ls albigesos.
(3) Toro; nom emblematic del Rose; barri de Bellcaire.

sobre ls murs del castell de la Tarasca:
semblava que Renat (1) de sa finestra
benehís la suprema *ruanada*.
—Patró, a vostra salut!—I a la del princep!
—Visca sa cara! —Sí, i visquem nosaltres,
que alegres barquejem! —Am nau segura
revegem Andanceta! —I Sant Maurici!
—I les escalinates condrillenques,
on, si Déu vol, a tota la gent nostra
retrobarem abans d'una mesada!—
I s menjen la *brufada* espessa i forta,
que ls talls de bou hi ofeguen a les ceves,
i dels grans talls ne passen bona via,
i vinga patricons. Pro al clar de lluna,
al baixar després a la barcada:
—Té!—lo prouer digué a Josep Ribori.—
¿No trobes pas que això que ha dit lo princep
retreu un poc allò dels sortilegis
que l'Anglora digué del roc de Turne?
—Ah! Vatua, no ho sé,—replicà l'altre;—
però hi ha alguna cosa dins de l'aire
que ns amenaça a tots, i tal vegada
an aqueix bon xicot que s fa amic nostre...
No l van deixar per mort, ahir? Mon home,
som en un temps que l diable l'embanya!—

(1) Lo rey René o Renat.

CANT ONZÈ

CANT ONZÈ

TORNANT AMUNT

XCII

AN a dormir. Am l'auba, així que piula
en los siscas del Rose l'aucellada, [res,
cap viu! cap viu! lo patró i los barcai-
tot-hom està de peu. Per la remunta
han tirat les sabines i penelles,
ala! i empeny! del riu a l'altra banda.
Despleguen les dugues cabries llargarudes
que al *arboré* (1) de la gran nau se lliguen.
Anusen a les cabries les cordetes
per enganxar-hi ls grans cavalls d'alatge.
Al cap d'avant de la barca més grossa
vint-i-vuit *garanyons* s'hi apuntalen,
desseparats, quadriga per quadriga,
am lo seu traginer de quatre en quatre.

(1) Troç de mastil aon se lligaven los cables de tracció.

Als quatre del davant, tots blancs, los porta
lo *batlle-carreter*, que té la guia
dels vuitanta cavalls que fan lo tiro.
Al cable de detras van dèu parelles,
i al cable de *carata* una dotzena;
i entre les altes barques de la fila
la resta dels superbos cavallassos,
dels aiguamolls renillant vers les eugues
i escarbotant la terra am ses potasses,
que guapos són! Les crins al aire ls floten,
am rojos flocs guarnides les morralles,
penjois de llana blaus a les *montilles*
i els collars tots brodats am claus de coure!
A Tarascó los han dat la civada.
Lo manescal ferrer, que és de l'escolta,
un darrer cop los ha passat revista.
Los mariners de terra, a la cintura
portant caragolades les cordetes
que cal per adobar les rascadures
de la cabria, ja a punt. Dalt de la barca
lo vell patró Apià, veient-se seva
aquella poderosa cavallada
que a vora del gran riu amunt s'estira;
i contemplant a tot aquell seguici
de mariners, de carreters, que furguen
los *segonaus* del Rose a sa comanda;
i, tot mirant la flota i la tinguda
dels alts tenderols blancs que s'encamellen
sobre l carregament de mercancies
ben estivades i marcades a bon nolit
per l'escrivent, lo vell patró, qu'infla
lo seu orgull, com amo de les barques:
—I avui, per avançar, digueu que vinguen
los Cuminals famosos de Serrieres;
Bonardels de Lió, am sa riquesa;
Mastorets arrogants, que tant sols piafen,
i els bouers de l'Isera i de Grenoble,
am los seus bous pesats, tots bruts de bruia!

Que vinguin, i, si volen, que ns segueixin:
prou la *Caburla* ls farà treure l'ànima.—

XCIII

I així que ha dit, berret en mà, saluda
la creu de la barcada que és a popa,
i, am lo dit gros mullat a dins del Rose,
devotament, noblement, ell se senya.
—En nom de Déu i de la Santa Verge,—
llavors comanda,—feu tirar la cabria!—
De la proa l prouer que fa d'*escolta*
repeteix: —Fes tirar la cabria!—A terra
lo patró de quiscuna també crida:
—Ep! Fes tirar la cabria!—D'un a l'altre
lo crit, amunt, ja fins al *batlle* arriba.
Lo *batlle-carreter*, am la xurriaca
en l'aire, fa un bon pet: les vint quadrigues,
al repetir les tralles fibladores,
arranquen tot d'un cop. Se descargolen
i s'estiren les cordes fins que tiben,
i al veure-s arrancades ja les barques,
lo gran patró reprèn: —Marxa tranquila!
I feu tirâ al davant!— I lo llarc tiro,
sobre l camí de sirga ple de pedres,
remolcant contra l'aigua que l'açota
lo rastre carregós de les set barques,
tot seguit pren lo trango de carrera.
I sota les brancades dels grans aubis,
en lo silenci de la vall del Rose,
als primers raigs del sol que ja despunta,
i al pas dels bons cavalls que ja esbufeguen,
exhalant per sos nassos grans bufades,
lo primer carreter diu la pregaria.
De lluny en lluny, penjada al coll, los altres,
la xurriaca am son llarc plumero,
caminen endarrera i també s senyen,

i per donar foc a la pipa am l'esca
fan espurnâ ls palets. Tota la tropa,
que té de llarc ben bé un quart de llegua,
va ribejant les salses ramelludes
on la cabria se frega i s'entrebanca.
Armats d'un pal, que porten a l'espatlla,
los mariners de terra l'acompanyen,
seguint-la am l'ull la gran cargoladora
per fer-la saltar sobre dels obstacles;
i am los cordills que enrotllen sa cintura,
sense parar i tot seguit adoben
si alguna trena s romp sobre les rodes.

XCIV

Però entre tant, al cap de la gran corda,
per 'llà n'avall sobre la flota lenta,
de popa a proa l vell patró vigila,
i diu: —Prouer, mira-m un poc a sota,
que amb aquestes crescudes malehides
no s sap mai bé lo fons. —La soberana!—
enfonsant l'escandall cridà Joan Roca.—
En bon'hora!—I vet-aquí que l princep
pregunta a mestre Apià: —¿És dir que puja
ben alt lo Rose quan s'infla?— Per sobre
de totes eixes planes que s'extenen
a cada mà del riu, en tanta terra
com se veu,—digué l vell,—jo he vist lo Rose,
inflat per les rubines i els diluvis,
alçar ses aigües fins a la corona
d'aquells morers! Cobrint les sembradures,
i en la desolació del territori,
jo he vist barquets vogant per mig dels troços
a buscâ ls masovers en ses teulades!
Aquí, senyor, teniu a Valabrega:
tres dies i tres nits, per a salvar-se,
se van estar la gent al cementiri.

Fa esferehir, a la nit, sentir lo ronc
d'aquella mar selvatge i foscaruda
que, esventrant tots los marges i muralles,
s'emportava los arbres, les cullites
i els munts d'herba sencers. Prou me recordo,
pobret, d'un goç que, pres per l'avinguda,
a sobre d'un pallê arrastrat per l'aigua
lo vam veure flotant que grinyolava.
I fins s'ha dit si, sobre les onades,
s'ha vist passar un breç de vimenera
amb un noiet plorant tot sol a dintre.
I els trets de fusell que en les tenebres
sentien-se en les isles que tiraven
los pobres aislats de la ribera!
Amb un temps consemblant, quan sobre l'aigua
teniu un tren de barques am vint cobles
de cavalls com aquets, ja fa patir-ne!
Feu tirâ l cap d'avant! Vos asseguro
que no hi pas crescudes tant violentes,
que facin tanta pô i esgarrifoses,
com les del Rose quan se surt de mare.
No s comprèn pas d'on, llamp de Déu! surt
tanta aigua: cal que vingui del diluvi!
I si vèieu com brinca i lo que arrastra!
Porta unes runes i mena de besties
que ningú mai de la vida ha vistes!
Tireu lo cap d'enrera! Més la brisa,
per nostra sort, donà son cop d'escombra,
que, si no, aquell any tot ho perdiem,
bótes i vi. Nos costà la tempesta
quatre cavalls dels forts, dels de reganxo,
que l més petit valia cent pistoles!

XCV

—Ohé, patró!—trompetant de la riba
cridà lo civader, que sempre marxa

davant de tots per sondar los guius
i per preveni als llocs de parada.
—Què hi ha?—fa mestre Apià.—Aon se dina
avui, a Maliven?—Joan de la Mula,
i per què no al Gran Mas? Lo vent cambia,
i potser farem bé d'allargar cordes.
—Va a Maliven!—Darrera, a la *carata,*
'vien plantat la burxa aon se penjen
los grans cuarters de carn, provisió crua
que fan assecâ al sol. D'allí n'arranquen
alguns bons troços per posar a l'olla,
i el grumet de les naus és lo qui cuina.
Però entretant l'Anglora, que l'ajuda,
li diu: —Menut! Lo dia que jo m casi
jo t'hai de fer fê un tip de confitures!
—És dir que t cases? I ambe qui, l'Anglora?
—Lo veus? ¿No veus aquell de la gran barca
que és al davant i du barbeta rossa?
—Sí, lo princep Guillem!—Doncs, noi, amb ell.
—No ets pas de planye, Anglora!—És la planeta
que ho ha volgut: la cosa que està escrita,
dalt als estels, i bé! allò cal que s faci.
—Am lo princep! Quin dia feu les bodes?
—Encar no'n'hem parlat; però és de creure
que haurà florit ma sort abans que caigui
la flor del jonc florit.—És dir, tu ets rica?
—Per què?—Si tot un princep am tu s casa!—
La buscadora d'or rigué: —Pobreta,
si guanyo tot lo més dèu sous al dia!
—Ah, fume! ¡En deus tenir desde que furgues
del Ardeix les àrenes i ses balmes,
que s'hi veu, segons diuen, meravelles!

XCVI

—Ho diuen, sí; però quan s'hi penetra,
allí, tant fons!... Saps tu,—digué la noia,—

que no és pas pla de resseguir les grutes,
am 'quelles grans pendents que ls emmurallen!
Del gran Corb i Esparver aquelles roques,
i el castell, allà dalt, de Dama Vierna;
i els rapids del Ardeix: lo de la Fava,
lo Seti, la Cadira i la Clevilla;
després lo pic del Goç... I a les cavernes
cal anar diligent i molt alerta!
Te trobes un forat que sota terra
te pot menar, qui sap? potsê al diable!
Però, a relliscons, si un s'arrisca
amb una llum, cap l'avenc de fosca
ah! diuen qu'és hermós! S'hi troben criptes
i grutes, i grans sales i capelles
que fan venir, de tant endiamantades,
pampellugues als ulls. Am ses pilastres,
hi ha, diuen, una iglesia grandiosa,
am ses fonts baptismals, ses trones i orgues,
i ab unes piques grans d'aigua beneita!
Tens, a peu pla, pera ballâ, una sala,
que de son sostre ls salomons penjollen,
iluminats am mils de candeletes;
tens, tots a punt, amb aigua cristallina,
una sala de banys; un cementiri
am totes ses grans tombes que blanquejen;
hi ha uns llarcs passeigs amb arbres que fan om-
i un teatre que extén sa columnata; [bra;
meravellosa, en fi, tot una vila;
que dels seus habitants és viuda i vuida...
Però hi han vist una Tortuga grossa,
hi han vist lo Lert (1), i altres besties horribles...
—I ves!—digué l minyó tot desseguida.—
Ne tens una a l'anell, d'aquelles besties!
—Això? Es lo Drac, ma fira de Bellcaire.
—I qui te l'ha firat?—Aquell, mon nuvi.
—Però, saps que és bonic?—Destapa l'olla,—
cridà l'Anglora,—que ara meteix vessa!—

(1) Gran reptil fantastic.

XCVII

Ja són a Maliven. Hi fa parada
la gran cavalleria; la *Caburla*
de proa s'ha amorrat a les arbredes,
i les altres aprop. Se desguarnëixen
i deixen los cavalls per les jonqueres.
Los carreters s'asseuen en rodona,
de tres en tres menjen un plat de sopes.
Los mariners, fent banda apart, s'asseuen
al voltant del patró, a la sabina,
i mestre Apià, quan ha pres sa mossada,
gira ls ulls, cuidadós, per mirâ a l'orça,
i diu:—Aquest mistral tinc por que bufi!
Veieu aquella broma gromullosa
que cel amunt com un xiprer s'estira?
Sentieu lo timó com grinyolava?
I les mans, que tenim tant arrugades?
És de vent, tot això!—Josep Ribori
los llavis arrugant:—La lluna és plena,
i tant podria empenye a la tempesta...
—I per això,—digué lo mestre,—luego
que haurà begut lo bestiar, depressa
poseu collars i que ningú s'adormi.—
I així ho fan.—Que de les ferradures
dels vuitanta cavalls, quan la revista
acabi l manescal que fa la volta,
poseu collars, i fes tirar la cabria.
—Ep, passador! Hi ha gorgs a la Durença?
—Va a rotllos. Avanceu los vaixells... Tira
los teus cavalls, tu batlle, per parelles:
embarquem los primers, que per l'estela
los altres seguiran... Aquí hi ha l guiu!
Ja hi sou?—Hi som.—En l'aigua mal segura
los grans cavalls esbufegant penetren.
I mentrestant que allà al detras la *riga*
a llarga cabria per lo Rose puja,

entre ls pets de xurriaques i crits d'homes,
la caterva de gent entra en ribera,
lo passador, los carreters, los moços,
seguts o aixarrancats sobre les besties;
i arriant am vivesa s sent:—Arriba!
Fes tirar lo Rubí! Tu toca l Moro!
Aguanta fort al Bayo que no s neguï!
Au, au! Hop, hop!—I tremolosa nada,
i espolça aprés ses crins de la mullena,
la caravana, que surt victoriosa
i reprèn son camí vora dels diques.

XCVIII

Lo princep holandès sobre la barca
s'ha tornat a juntâ am la joveneta,
i ella li diu:—Ai, Drac, ¿que és aqueix cuento
de que a la nit, fa poc, a vora l Rose
te van trobar com mort?—Bona minyona,—
li ha respost en Guillem,—no és pas un cuento:
traidorament, amb un saquet d'arena
van dar-me un cop.—I qui?—Un dels que man- [tenen
aquelles tres donzelles venjatives,
a qui m vaig descuidar per desventura
de firâ-ls res.—Mireu-les, les geloses!
Però tu per què havies d'encantar-les?—
exaltant-se cridà l'Aramonenca.—
Tu no saps, mon hermós, que l que li peguen
amb un coixí de terra al mig l'esquena,
séns que s'hi vegi res, ni blau ni taca,
no té remei, mor de la macadura?—
I Guillem, somrient, li diu:—Pro, dòna,
llavors tu creus que pot lo Drac del Rose
sê aniquilat així?—L'aixerideta
se va quedar mirant-sel una mica.
—Es cert,—digué després;—que soc criatura!
Lo geni, lo follet, que és rei de l'ona,

que és mon Déu i mon tot, que en l'aigua blava
perpetualment sa joventut renova,
com és possible que mai se doblegui
a les lleis del comú, a la mort negra?
No, que ara t veig, mon Drac, tal com deu esser
lo fantastic esprit del riu més ample,
immortal! I quan me crida ta mirada,
me sembla que men vaig tota adormida
a un disfrutar que res pot interrompre.
Jo no sé pas a on vaig; però si m perdo,
lo que és perdre-m am tu, què vols? m'agrada!—

XCIX

Lo seu braç extengué, Guillem d'Orange,
per damunt d'aquella aigua entre-batuda,
i diu axís:—Fia-t en mi, Anglora!
Per çò que lliurement t'hai elegida,
per çò que m'has portat ta fe profonda
en lo meravellós que té la fabula;
per çò que tu ets aquella descuidada
que s fon en son amor meteix que cera
en mig del foc; per çò que vius enfòra
de tots los nostres llaços i quimeres;
per çò que dins ta sanc i en ton pit verge
jau la renovació de velles saves;
jo, per ma fe de princep, te prometo
que cap altre que jo, oh flor del Rose!
lo goig alcançarà d'anâ a cullir-te
com flor d'amor, i també com esposa!
—Però, quan? Aviat?—li diu tot d'una.
Guillem li respongué:—La meva nena!
Aquets jorns t'ho diré... Ara no sentes
aquest mistral que bufa? Es lo concert
majestuós que anuncia nostres noces.
Es lo Rose, és lo cel, són les ramades,
que tots a l'hora ns canten lo preludi!—

I com més va, lo vent, am ses bufades,
açotava més fort a la renglera;
i la pujada, més que mai penosa,
feia tirâ als cavalls, mentres les metxes
d'aquelles crins am furia destriades
s'aixecaven meteix que grans plumatxos
i s'amagava l sol entre l'arcada
dels llargs raigs moribonds, en viva posta,
esfonsant-se tot ja, quan la *Caburla*
ab totes les set barques i llur carga
en riba d'Avinyó va tirâ amarra.

C

—Al pont! Al pont! La *Caburla* a l'Imperi!
Los condrillencs! I fes tirar la cabria!—
Al davant d'ells ja ls surten la quitxalla,
que corre cap al port i salta i crida.
Los riberencs enrotllen sos cordatges,
los carreters les besties desenganxen,
i, tot ficant-se pel portal de l'Olla
per anar a sopâ i després a jaure,
fan cap a l'establia i la posada
del Mal-Unit. La banda marinera
omplena al cap de poc tota la cuina;
al frega-mans que al cap de taula penja,
quan s'han rentat al pou, les mans s'aixuguen;
i sobre ls bancs, a la paret d'espatlles,
patim! patam! s'asseuen en renglera.
Am braços remangats van les criades,
que al més petit pessic xisclen i riuen,
i omplen les taules d'abundant recapte.
Ah! Nom de Déu! Paiellades enormes
de sang de bou, i grans plates de tripa,
la *matelot*, les llonzes a la brasa,
i les truites am creixens amanides,
tot s'enforna a les panxes ventrelludes;

i entretant va corrent la dama-juana,
que cada hu aboca am colze lliure
i omplen a vessâ ls gots. Desprès destapen,
per acabar, la sopa de formatge,
un cassolot tant gran, que us asseguro
que cap pastor, plantant lo bastó a dintre,
no l'hauria saltat.—Que n cantem una?—
li diu sobtat lo batlle d'equipatge,
dant un cop a l'espatlla del gros Toni.
I lo guiaire, *havent mocat son vidre* (1)
i fet petar la gola, diu:—Minyones,
a fer sentir les veus, que cal ajuda!—

CI

Ep! Déu hi sigui, mestressa!
Aquí som uns quants cadells
que no arrastren la tristesa
quan remolquen sos vaixells.

Lo guiaire a la baixada
té l viatge molt trempat;
més per veure-hi de tornada (2)
cal anar molt ben untat.

Traieu-nos olives grosses
i una salça ben picant,
que si ls culs són de badana,
les monedes van trincant.

Hem escombrat la Provença
i rasclat Revestidó (3);

(1) Entenc: begut fins a vuidar lo seu vas. Però deixo la forma de la locució provençal per lo pintoresca i tipica.—(N. del T.)
(2) Barri de Lió.
(3) Port del Rose, prop d'Orange.

anem plens com les abelles,
però l'aigua ho porta tot.

Lo vi de la vora l Rose
és un vi molt guapo i fort,
mentres que no se l'esmossi
am l'aiguaça del gran gorg.

Per remullâ l troç de popa (1)
i per fê-ns un poc cantar,
a l'escudella de sopa
caldrà tirar-n'hi un bon raig.

Si després fem un esgerro
o rasquem als areners,
la perdua serà per l'amo,
la pena pels mariners.

CII

I mentres que ells aplaudeixen i piquen,
un bastaix d'Avinyó que amb altres sopa
allí al costat, diu:—Aquell gros que canta
no és pas lo pare de l'Anglora? Fume,
no és res d'estrany que tingui cantarella,
no sabent que sa filla ha trobat amo!—
I amb insolencia s miren a la noia,
que aprop del princep ros parla a l'orella.
—Aquets poltrons,—irat crida Joan Roca,—
què cerquen per aquí?—Xafa-terrossos,
i tu, què vols?—Jo vui xafar la gola
als pollosos que aquí ns xafen la palla!
—Tu? Nom de Déu! I bé, vina, surt fòra!—
crida un bastaix que l desafia. Era

(1) Lo troç de carn que s'ha dit hi porten penjada a la popa del barco.

el Coquin de les baralles que una volta
un lionès lo va tombar d'esquena,
i a la gent de per munt tenia rabia.
—Va, vina, surt a fòra!—li cridava.
—Goç de plaça, especie de pallinga!—
replica lo prouer.—Podeu posar-vos
quatre i sis, si voleu!—I ja l colosso,
escamarlant la taula i fent un brinco,
saltat havia al mig. Però ls barcaires
s'atravessen de cop. En lo bullici,
los bancs, séns contrapès, de cap s'aixequen;
los ulls, de part i altra, treuen xispes;
i l'injuria mortal surt disparada:
—Ah, culs de pell! I menjadors de cabres!
—Ah, els assessins del brau general Bruno,
que l van tirar al riu tot arrastrant-li!—
Ai! ai! ai! Les trompades van a ploure,
quan mestre Apià:—Estem-nos quiets!—los
Al primer que s belluga li batsego [crida.—
aquest cantir pel cap. Munt de borratxos!
No ho veieu que esteu pets? Que la bromera
del vi dolent us raja per la boca?
Bah! Si voleu baralles, a les gestes.
En tot l'istiu no n manquen sobre l Rose.
A Pont-Sant-Esperit, a Roca-Mora,
per tot arreu. A Givors, a Valencia...
La llança al puny, la targa a la pitrera,
al mig del sol, davant de tot lo poble,
¿hi ha res de més hermós i de més digne
que un bon gestador nu, dret a l'escala,
quan fa torce al seu home i el capbussa?
Te n recordes, Joan Roca, aquell diumenge,
a Sant Pere de Bon, per Sant Maurici,
quan tu vas fer (i això que eres ben jove)
donar lo capbussó al gran Miseri?
—Me'n recordo, patró,—digué Joan Roca.
—Ni tant sols vas volguer treure-t la vesta!
—Es cert.—Doncs, 'nem, minyons cap a la jaça!

si no voleu que l'aixecada sigui
demà, com diu la gent, al llarc del Rose.—
I tot seguit, a la veu alterosa
del majoral prudent que ls amansia,
los barquers, allà baix, sota les tendes,
i els carreters a dalt, a sobre l'herba,
tots sen van a la santa reposada.

CANT DOTZE

CANT DOTZÈ

LO DESASTRE

CIII

I fes tirar la cabria! Així que apunta
lo disc roent del sol, a la pujada
s'ha tornat a posar ja la *Caburla*,
tallant lo Rose am sa proa afilada
i omplint de vida tota la ribera
am lo soroll, la polç i movediça
de tots los seus cavalls. La mistralada
ronca seguit. Los arbres, que s dobleguen
tot brunzejant, s'aplanen, se sacuden,
fins a esqueixâ l brancam. Lo vent refrena
lo Rose, que està llis com una plata.
Contra aigüa i contra vent la cobla forta,
am los morros a terra, amunt camina
am son pas regular. La cornamusa
de l'aura formidable, armoniosa,
les orelles, d'espant, dressa a les besties.

Als seus berrets i en ses gorres de panyo
portant la mà, tot retorcent los llavis,
los carreters despacientats que giten
al vent mistral un terbolí d'injuries:
— Bufa, bergant de caça-mosques! Bufa,
espitregat de Déu, te reventessis!
¿No hi haurà mai ningú, menja-fanc, lladre,
pera tapar lo forat d'aon t'escapes?
Ah lladregaç! — I d'una petadiça
de tralla a cops dobleguen a les besties.

CIV

Al caragol de la segóna barca,
assegudets tots dos, petita Anglora
ha reprès la conversa en veu baixeta
am lo seu Guillemet: — Jo tinc de dir-te, —
Guillem li fa a l'hermosa, — que nosaltres
los aimadors divins, reis de la terra,
sobirans verdaders de la natura,
no ns podem maridar com fan los homes.
— I ens maridarem, com? — digué la nina.
— ¿No t recordes, no veus en ta memoria, —
li respongué lo somniador d'Holanda, —
aquell rocas tallat, ple de misteri,
que hi brolla al peu la fresca font de Turne?
— Ja ho sé, ja ho sé, — li diu. — Hi ha un cep sel-
i els esbarsers la volten i s'arrelen [vatge
entre sos junts. L'hi creix una figuera
entre mates de boix... Prou l'he mirada.
— I què hi has vist? — Hi ha l sol i hi ha la lluna
que, gravats a la soca per les fades,
que sembla am ses mirades que ns espien.
— Què hi has vist més? — Un bou am dos grans
i un escorpí que vol clavar-li l fible, [banyes
mentres s'acosta un goç per mossegar-lo
i un jovenet per a matâ-l s'aixeca.

—Què més hi has vist?—Lo Drac que s'hi car-
Guillem d'Orange una bella estona [gola.—
va estar callat. L'ànima pensativa,
veia apareixer a la vora l Rose
l'altar de Mitra i la font de Turne
que n surt com un cristall clareta i fonda,
amb aquells simbols d'antigues creencies,
los prodigiosos signes del Zodiac
que omplien d'emoció religiosa
als que adoraven al sol de llum blança,
montant o descendint antany lo Rose,
per a fê en devoció son romiatge
al déu Mitra, «lo sol que és invencible».
I es deia entre ell:—¡Oh sol de la Provença,
oh déu, tu que hi congries les anglores,
que fas sortir d'en terra les cigales,
que dins mes venes pobres i aigualides
revifes la sang roja dels meus avis,
déu rodanenc que l Drac en ses anelles
estreny prop de Lió, a Burg i a Arles,
i que del negre toro en les Arenes
encara avui t'és fet lo sacrifici
inconscient; déu que apartes, tu, les ombres
joiós, que n una riba inconeguda
tens un desert altar, i lo teu rite
abandonat en l'oblit, i és barbre;
jo, lo darrer de tos creients pot esser,
vull ofrî en ton altar avui les primicies
de ma felicitat, ma nit dê noces!—

CV

I parlant suaument a la minyona:
—Allí és,—li digué,—allí on se cargola
lo Drac del Rose, allí on les fades
escrigueren la sort de la ribera,
allí ns 'nem a lligar, petita Anglora.

I sota les mirades de la lluna
i de tot lo feram de la nit fosca,
que tindrem per patrons i testimonis,
al gran gorg de la font, d'una abraçada,
ens enfonzarem.—I ella, tota encantada,
li respongué:—Mon Drac, la flor del Rose
jamai ha tingut por de l'ona blava,
en que l cel emmiralla ses *Insignies* (1).
Nadaré am tu, nadaré de conserva,
com lo peix primerenc quan ne remunta
per 'llà a l'Abril la vall de la ribera.
—Oh! Nadarem ensems dins l'aigua rossa,—
Guillem li respongué,—dins l'aigua pura.
Tu ho has dit: com lo peix de primavera
que sobre l Rose va d'ona en ona,
fins al broll pur de la font que és més alta.
—Hi haurà lo sacerdot per benehir-nos?—
exclamà promptament la bona noia.
—Ah! Que temps ha que és mort,—digué lo
lo clergue de l'altar aont ara t porto! [princep,—
¿Però per benehî-ns, per cantâ-ns missa,
no tindrem pas, que tems? les tortoretes,
quals murmuris d'amor jamai s'estronquen?—
Ella, d'això, de cop, va estâ un poc trista;
més, desprês de pensâ-hi, va dir:—Soc tonta!
Lo senyal de la creu pot-sê l conjuri
al pobre Drac, i que ell experimenti
l'ultratjosa virtut. Més jo, pobreta,
així que m trobi sota les arcades
del Pont-Sant-Esperit, aon figura
lo gran Sant Nicolau dins sa capella,
jo li demanaré que faci ploure,
ell, sa benedicció sobre ls que naden,
que naden en perill entre les ones!—

(1) Constelacions.

CVI

I fes tirar! Aixeçant gran cridoria
de joia i de valor, d'impaciencia
o d'abandono a Déu, la barquejada
va avançant poc a poc, i la *Caburla*,
aixecant sa alta proa sobre l Rose,
saludava al seu pas les altres *rigues*
que aigua avall fugien ben depressa.
—Adéu-siau!—Adéu!—És l'equipatge,
aquet, de Joan la Mixa, de Sarriera...
També té bons cavalls! Lo vent acota?
—Com un bergant!—I, doncs, no avancem gaire?
—Ai, pobres! Quinze jorns, catorze llegües,
com diu lo ditxo.—Adéu, ab la companya!—
I els barcos, ab los braços que s'aixequen,
se perden allà al lluny a la baixada.
I de continuo així les *rigues* passen
de tant en tant.—No és lo Tomas d'Andance
aquell que ve d'amunt? Veieu com llaura!
—Adéu-siau!—Adéu!... Té dos penelles,
aquell troç de pegell, i dos sabines
que n'hi deuen guanyar; tot pel seu compte
diuen que ho porta.—Bah! Això són falornies!
També dels Cuminals deien grandeses
ab lo seu Gran-Zidor, i bé plegaren!—

CVII

Ja feia quatre dies que marxaven,
sota del sol i ab l'halè cru del Rose,
del aire que socarra, entre ls obstacles
dels arrecifs, los graverars, los vados,
penosament portant la maniobra,
i per hora avançant sols mitja llegua;
quatre dies portaven de remunta,

quan al cinquè, de ple a ple sels presenta
lo Pont-Sant-Esperit, que sobre l'aigua
extén hermós ses vint-i-dos arcades.
I al ser prop d'aquells arcs tant grandiosos,
al princep lo patró que li senyala;
—¿Veieu,—li diu,—senyor, aquella pila
que porta una gran mata de morella,
la veieu? D'allí dalt s'acostumava
a benehir cada any l'aigua del Rose...
Allò sí qu'era hermós! Naltres am barques
lo sacerdot 'navem a buscâ a terra,
i ell, portant lo Bon Déu entre les ribes
del riu immens, plantat sobre la popa,
alçava lo «Sant Sol» davant del poble,
que dalt del pont cobria les baranes...
Tot això ja no s fa, i no puc compendre
de què ve que així avuy tot se veu perdre...
—Ai! D'altres ne veureu!—Llavors l'Anglora
digué al patró:—Sabeu que lo món gira?
¿No us he dit que a sobre l roc de Turne
unes grans terbolinès hi ha marcades?
—Tu,—li respon amb un regany lo mestre,—
al Malatrà que t torni qui t'ha duta,
que no més que am son baf, aquesta vibra,
fóra capaç de perdre una barcada
de sancrist... Atura!—

CVIII

A la ribera,
al crit d'alto, transmès d'home a home,
que ressona del pont sota l'arcada,
han amarrat un cap, per a dinar-hi.
Los grans cavalls fumant, que ls desenganxen,
se tiren sobre ls feixos del farratge.
Los mariners a baix, a la penella;
los carreters, a dalt, a la calçada,

pessigant l'arengada o bé l'anxova,
masteguen i enraonen. Als Bancs-rojos
lo pas és prou dolent, i a la Dunzera,
amb aquell rocatam i la resclosa
on lo Rose furient se precipita
com un brau de pastura, tindrem feina!
I un poc més amunt cal que atravessin
am tot lo tren, i no sense gran pena,
a l'altra part... Més de què val lo planye-s?
Lió és lluny, i qui té temps té vida.
I després, au! Les gracies ja estan dades;
i d'un cop, am soroll, havent lo *batlle*
tancat lo ganivet ab puny de banya,
ja posats los collars, de ferradures
pel manescal ferrer feta revista:
—Feu tirâ amunt!—Estira i s'arrenca
contra aigua i contra vent de nou lo tiro
dels vuitanta cavalls. Tota aixerida
l'Anglora, sota l toldo del *Caburla*,
respira l vent fresquet que li esgarria
los seus cabells i el xal li estarrufa.
I diu al principet:—D'aquí mitj'hora
serem al Malatrà. ¡Quina alegria
tindrà la meva mare i les germanes
i els germanets! Aquí al cabaç los porto
lo que he firat a tots: per la Gatona,
olletes, topinets; una barqueta,
am tot son aparell, pel guapo Jordi;
per l'Aleix un tambor duc de Bellcaire;
i un tití dels de sou hi ha per la Brigida;
i... per la mare un massapà de datils.
—I res hi haurà per mi?—li fa lo princep.
—Per tu, mon Drac, hi ha tot lo que ilumina
la llum del sol i lo que s troba a l'ombra:
no tens més que manar: soc ta sirventa.—
I estrenyent-li los dits:—I, doncs, minyona,—
Guillem li diu,—t'espero a la vetllada,
vers mitja nit, a vora de ta isla.

I així com canta la cançó amorosa:

«Sobre ma nau que branda
jo t robaré ab vent fresc,
que soc princep d'Holanda
i no tinc por de res».—

CIX

Ai joventut, etern planter de somnis!
Havia l vent parat. En la grandaria,
i en mig l'emmudiment de l'ample Rose,
los homes dormiscant, la caravana
sota l sol de l'istiu pujava lenta,
i sols de tant en tant una gavina,
voleiant sobre l riu, atravessava.
Quan tot d'un cop, al lluny, per la part alta,
se va sentî un *boum-boum*. Luego s perdia
a l'horitzó, i després hi tornava,
com los batans d'algun molí ferotge
que anés baixant pel mig de la ribera.
Després era una tos, una tos fonda,
que augmentava seguit: allò semblava
l'estossegar d'un drac o bé d'un torb
que les vores seguís de l'arxipelac.
De sobte un trangol fort remou les ones
i fa sobresaltar totes les barques,
mentre que amunt uns grans glops de fumera
ennegrien lo cel; i d'entre ls arbres
apareix tot d'un cop, solcant lo Rose,
un llarc barco de foc. Los braços alcen
los mariners al descobrir lo monstre.
De popa mestre Apià, que està tot palid,
se mira, mut, aquella barca magica,
que potejant lo riu am dues rodes,
l'aigua remou i aixeca bromerosa,
i formidablement se n'hi ve a sobre.

CX

—Arramba-t!—ja lo capità li crida,
i tots los d'aquell barco li senyalen
d'apartâ-s del davant. Més com un roure,
immovible a la barra, lo vell mestre
li respongué:—Mandrin (1), que la *Caburla*
s'aparti davant teu? Lo Rose és nostre...
I feu tirar la cabria, mil dimonis!—
Però encara no havia clos la boca
quan, llampant pel costat, lo *Cocodrilo*
(que era l nom del vapor) passa i arrapa
amb una de ses pales la penella,
l'arrastra en son regolf, i, com un dogo
que sacut i s baralla am lo que agafa,
remou tot lo convoi, fa una barreja,
am los cables s'enreda entre les barques,
i s'obre pas rabiós, desfent i endunt-se
a troços detras seu tota la *riga* (2).

CXI

Més ell, patró Apià, quan veu perduda
sa barcada, els cavalls, tota sa vida,
plantat a la *Caburla* que devalla,
sense amparo corrent a la deriva,
ell, trasvalsat lo seny, les venes mortes,
mirant-se aquella barca poderosa
que, esparpillant dos remolins d'escuma
i vomitant pels aires sa fumera,
fugia ja per' vall:—Ah! Menja-pobres!—
li va cridar llavors.—Monstre que n terra

(1) Malvat, perdut, per alusió al celebre quefe de contrabandistes *roué* a Valencia en 1755.
(2) La tira de les set barques.

lo diable ha llançat per destruir-nos!
Malehit! Malehit! Malehit! ¡Muiren,
tots aquells que t serveixen, en les brases
i entre la bullidora i els suplicis
del negre infern aon ton foc s'atiça!
Crosta de fum! Nosaltres, la ribera
fa tres mil anys que la teniem tota...
Però tu, ja que avuy tot se veu perdre,
recorda-t, mala bestia, que t 'consiga
ja la fada-cavall que ha d'esventrar-te!
Tal fas, tal trobaras!—I la *Caburla*,
am les barques que fugen arrastrades,
i els cavalls que vadejan i s'enfonzen,
baixant abandonada al xoc de l'ona,
corria en gran perill.—¡Talleu les cordes,
per mor de Déu, que ls cavalls ja s'ofeguen!—
cridava l timoner, apretant am força
per tocar a terra o engravâ en la riba,
perquè ja veu lo pont, que l'esparvera,
dret allà baix, aon tot va a estellar-se.
Més la corrent irresistible enrotlla
sisselandes, sabines i penelles,
davant darrera les gira i les apreta
com ramat de moltons que s'encamina
al degollador. Esferehits los homes,
per enfilar, si poden, una arcada,
lo prouer, lo pilot, sobre l'esteva
s'apreten fort. En va! L'Anglora muda,
closos los ulls, ja no és d'aquesta vida:
entre ls braços del princep que l'apreta,
i de dalt de la proa l xoc aguarda,
confiada del tot en sa creencia,
al paradís li sembla que s'envola.

CXII

Fan un gran crit... Ai, pobres! La *Caburla*

a dins d'un remolí s troba enrotllada
que la xucla i endú; un xoc terrible
contra del pont brunzeix, i tot s'esclafa.
Guillem, del contre-cop, dintre les ones
se sent llançat, i en braços té l'Anglora.
I nada, rebatut pels cops de fustes,
i nada sostenint-la a flor de l'aigua,
i nada mentres pot. Pro a la fi l vencen
ab sa furia les ones i s'enfonza,
i no surt més. A l'altra part del Rose,
de genollons, les dònes hi ploraven,
cridant, pregant a Déu. D'una represa
aont havia arribat nadant am força,
i salvant al grumet de la *barcada*,
lo bon Joan Roca torna a capbuçar-se.
I vinga de nadar, buscant lo princep,
i vinga de colgâ-s, buscant l'Anglora.
Més debades! Lo riu, qui sap on paren!
se ls havia a tots dos endut per sempre.

CXIII

Sobre l llac de la vora on s'assecaven
los naufrecs, am la cara tot sagnosa,
jeia lo gros pilot, cobert d'escuma.
Los barquers, ensorrant-se per les xarques,
los carreters, ofegant la blasfemia,
am lo cap baix i la cara afligida
arreplegant anaven les destroces.
Aplanat, entristit, picant en terra:
—Això no és just!—lo vell patró exclamava.
Tot mon cabal! Barcada com aquella!
Tot això destruit per lo mal-astre!—
I preguntà:—Qui falta? Ja hi és tota
la gent, los tripulants?—I van comptar-se.
—Ja hi som tots,—van fer-li de resposta.
Mestre Apià afegí:—Pobres de naltres!

Quan han de venî ls mals, ah! cal que vinguen!
Encara, ben bé tots podiem perdre-ns...
Sant Nicolau nos ha salvat la vida:
li farem dî a Condrieu tots una missa.
—No hi faltarà,—llavors Josep Ribori
diu al prouer,—més que la pobra noia
i aquell brau principet...—Ah! D'aquell prin-
Joan Roca replicà,—a la *Caburla* [cep,—
ja feia temps notava les anades.
¿Qui no t'ha dit que siga l Drac del Rose
que, sabent pel davant lo gran naufragi,
nos ha seguit exprés, de muda en muda,
per endû-s a l'Anglora a ses cavernes?—

CXIV

Fent anâ l cap, així mestre Apià acaba:
—Es missatger l'esprit! Quan am les barques
pel Malatrà passavem de vinguda,
ho he presentit que aquella desgraciada
(perquè ha d'haver tingut, caient al Rose,
una mala fi) havia de portar-nos,
o d'hora o tard, un desastrós encontre.
Ai, mes set barques! Mos cavalls de tiro!
I dir que tot això s'hagut de perdre!
Es la fi del nostre art... Pobres compares,
podeu ben dî: «Adéu, la bella vida!
S'ha acabat pera tots avui lo Rose».—
I així que de l'espatlla a la cintura
s'acaben d'enrotllâ ls troços de corda
i els restos d'aparells també s carreguen,
a peu, i tots plegats, seguint la riba,
se n tornen a Condrieu séns dir paraula.

FI

INDEX

L'Atlàntida

